

BEKLENEN KURTARICI

(İsrâiliyyâtın İslam Kelamına Etkisi
Bağlamında Mehdilik Algısı)

Dr. Esra HERGÜNER

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Bu kitap " İsrâiliyyâtın İslam Kelamına Etkisi Bağlamında Beklenen Kurtarıcı Düşüncesi " adlı doktora tezinden üretilmiştir.

ISBN 978-625-375-036-7	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Beklenen Kurtarıcı (İsrâiliyyâtın İslam Kelamına Etkisi Bağlamında Mehdilik Algısı)	Yayıncı Sertifika No 47518
Editör Prof.Dr. İsmail ŞIK ORCID iD: 0000-0003-2583-7782	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
Yazar Dr. Esra HERGÜNER ORCID iD: 0000-0003-4861-520X	Bisac Code REL040000
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	DOI 10.37609/akya.3267

Kütüphane Kimlik Kartı

Hergüner, Esra.

Beklenen Kurtarıcı (İsrâiliyyâtın İslam Kelamına EtkisiBağlamında Mehdilik Algısı) / Esra Hergüner;
ed. İsmail Şık.

Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.

340 s. ; 160X235 mm.

Kaynakça var.

ISBN 9786253750367

1. Din.

GENEL DAĞITIM

Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenişehir / Ankara

Tel: 0312 431 16 33

siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Beklenen kurtarıcı inancı her dönemde güncelliğini korumakta ve toplumda birçok hadiseye yol açmaktadır. Zulme uğrayan ve zor durumda kalan, kendi irade ve istekleriyle bu durumdan kurtulamayan toplum ve kişilerin, kendilerini kurtaracak bir şahsiyet, lider düşüncesine sarıldıkları görülmektedir. Mücadele ederek kurtuluşu sağlayamayan toplumlar, kurtarılma fikrini teselli verecek bir mekanizma olarak da görmüş olabilirler. Yine kurtarılma inancı, insana geleceğe umutla bakabilmeyi aşlamaktadır.

Birçok din ve kültürde rastlanılan kurtarıcı inancı, İslam kültüründe iki farklı şahıs; Mehdî ve Mesîh olarak karşımıza çıkar. Kur'an'da dayanağı bulunmayan bu inanca daha çok hadis rivayetleri kaynaklık etmektedir. Beklenen kurtarıcı inancıyla ilgili rivayetleri aktaranlar arasında ise isrâili haberleri ulaştırın kişiler yer almaktadır. Bu durum kurtarıcı inancının isrâiliyyât kökenli olup olmadığı sorusunu akla getirmektedir. Dolayısıyla beklenen kurtarıcı inancının diğer dinlerden İslam düşüncesine aktarılan bir konu olup olmadığı tartışılması gerekmektedir. Yine bu inancın İslam kültüründe birçok siyasî ve dini hadiseye kapı araladığı söylenebilir. Bu bağlamda pek çok kişi Mehdîlik iddiasında bulunup dinî bir önder olduğunu dile getirmiş ve inananları peşinden sürüklemiştir. Bazı kişilerin ise Allah tarafından görevlendirildiklerini, faaliyetlerini bu doğrultuda gerçekleştirdiklerini savunmaları ve Mehdîlik iddialarını vahiy aldıkları düşüncesine kadar götürmeleri hatm-i nübüvvet inancına karşı görüşler doğmasına sebep olabilmektedir. Bu sebepten İsrâili haberlerden beslenen ve dönemin koşulları içinde ortaya çıkan beklenen kurtarıcı inancının, kelam ilminin ana konuları arasında bulunan nübüvvet kurumuna zıt düşünceler barındırdığı söylenebilir.

Beklenen kurtarıcı inancının isrâiliyyât kökenli olduğunun, İslam kültüründe, kelam okulları tarafından nasıl yorumlandığının, günümüze kadar nasıl tezahür ettiğinin incelenmesinin önemli katkılar sağlayacağını düşünmekteyiz. Dört bölümden oluşan çalışmamızın ilk bölümünde isrâiliyyât kelimesinin kavram serüveni incelenmiş, isrâili haberlerin İslam düşüncesine dahil oluşuna değinilmiş ve bu haberleri nakledenlerin beklenen kurtarıcı inancına dair rivayetleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölüm; beklenen kurtarıcı inancının sosyo-psikolojik temellerine, başta Yahudilik ve Hristiyanlık olmak üzere dinlerdeki beklenen kurtarıcı inancına tahsis edilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölü-

münde ise isrâiliyyâtın etkisi bağlamında İslam düşüncesinde beklenen kurtarıcı anlayışı ele alınmıştır. Beklenen kurtarıcı inancına referans gösterilen ayetlerin tefsirlerde nasıl yorumlandığına, bu konudaki hadis rivayetlerine değinilmiştir. Kurtarıcı inancının oluşmasındaki tarihi hadiseler hakkında bilgi verilmiş; bu inancın kelam okulları ve bazı dini hareketlerde nasıl yorumlandığı betimlenmiştir. Dördüncü ve son bölümde ise Mehdilik iddiasında bulunan kişiler üzerinden Mehdî tasavvurları oluşturulmuş ve bu tasavvurlar hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Çalışmamızın konusunun tespit edilmesinde, tez sürecinin tüm aşamalarında, bilimsel desteği ve akademik bakış açısıyla beni yönlendiren danışman hocam Prof. Dr. İsmail ŞIK'a minnettarlığımı ifade ederim. Değerli görüşleriyle çalışmama olgunluk kazandıran Prof. Dr. Şaban Ali DÜZGÜN, Prof. Dr. İbrahim KAPLAN, Prof. Dr. Kadir ALBAYRAK, Doç. Dr. Ertuğrul DÖNER hocalarımla, tez yazım sürecinde katkıları bulunan Doç. Dr. Ömer SADIKER, Dr. Öğr. Üyesi Tarık TANRIBİLİR, Dr. Öğr.Üyesi. Hamdi AKBAŞ, Arş. Gör. Dr. İbrahim YILDIRIM, Arş. Gör. Şeyma GEÇİOĞLU hocalarıma teşekkürü borç bilirim. Ayrıca her konuda desteğini esirgemeyen eşim Alptekin'e, kızlarım Betül ve Ayşe Gökçe'ye ve tüm aileme teşekkür ederim. Son olarak araştırmamı SDK-2019-11426 kodlu proje ile destekleyen Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi'ne de müteşekkir olduğumu ifade etmek isterim.

Esra HERGÜNER

ADANA 2024

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	1
1. Araştırmanın Konusu	1
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
3. Araştırmanın Yöntemi	4
BÖLÜM 1. İSRÂİLİYYÂT	7
1.1. İsrâiliyyât Kelimesinin Kavram Serüveni	7
1.2. İsrâiliyyâtın İslam Düşüncesine Girişi	25
1.2.1. Peygamber Öncesi Dönemde Arap Yarımadasında Ehl-i Kitap	26
1.2.2. Hz. Muhammed Döneminde Ehl-i Kitapla İlişkiler ve Peygamberin Ehl-i Kitap Rivayetlerine Bakışı	34
1.2.3. Peygamber Sonrası Dönemde İsraili Rivayetlere Yaklaşım	47
1.2.4. İsrâiliyyâtın İslam Kültürüne Girmesinde Mühtedi, Mevâli ve Kıssacıların Etkisi	52
1.3. İlk Dönemde İsrâili Haberleri Aktaranların Beklenen Kurtarıcı Rivayetleriyle İlişkileri	58
BÖLÜM 2. İSLAM DIŞI BAZI DİNLERDE BEKLENEN KURTARICI İNANCI	63
2.1. Kurtarıcı İnancının Sosyo-Psikolojik Temelleri	63
2.2. Mesîh ve Mehdi Fenomeni	68
2.3. Antik İnançlarda, İlkel Kabile Dinlerinde ve Doğu Dinlerinde Kurtarıcı Beklentisi	73
2.4. Ehl-i Kitap'ta Beklenen Kurtarıcı İnancı	89
2.4.1. Mecûsilik'te Beklenen Kurtarıcı İnancı	89
2.4.2. Sâbilik'te Beklenen Kurtarıcı İnancı	94

2.4.3. Yahudilik'te Beklenen Kurtarıcı İnancı.....	96
2.4.4. Hıristiyanlık'ta Beklenen Kurtarıcı İnancı	117

BÖLÜM 3. İSRÂİLİYYÂTİN ETKİSİ BAĞLAMINDA İSLAM DÜŞÜNÇESİNDE BEKLENEN KURTARICI ANLAYIŞI 129

3.1. İslam Düşüncesinde Beklenen Kurtarıcı Anlayışı	129
3.1.1. Kurtarıcı İnancında Kur'an'ın Referans Gösterilmesi.....	129
3.1.2. Hadis Kaynaklarında Beklenen Kurtarıcı İnancı	138
3.2. Kurtarıcı İnancının İslam Düşüncesindeki Yeri/Süreç ve Teolojik Serüven	155
3.2.1. Hz. Muhammed ve Raşid Halifeler Döneminde Kurtarıcı İnancı.....	155
3.2.2. Abdullah b. Sebe ve Kurtarıcı Beklentisine Etkisi.....	157
3.2.3. Emevîler Döneminde Kurtarıcı Beklentisi.....	160
3.2.4. Muhtâr es-Sekafî Hareketi ve Mehdî Anlayışı	166
3.2.5. Abbâsî Döneminde Mehdî Beklentisi.....	171
3.3. Kelam Okullarının Kurtarıcı Motifine Yaklaşımları.....	179
3.3.1. Hâricîlerde Kurtarıcı Motifi.....	179
3.3.2. Mu'tezilî'de Kurtarıcı Motifi	183
3.3.3. Şîa'da Kurtarıcı Motifi	191
3.3.3.1. Zeydiyye'de Kurtarıcı Motifi	192
3.3.3.2. İmâmiyye/İsnâaşeriyye'de Kurtarıcı Motifi	200
3.3.3.3. İsmâiliyye'de Kurtarıcı Motifi.....	215
3.3.3.4. Gali Şîî Fırkalarında Kurtarıcı Motifi.....	219
3.3.4. Ehl-i Sünnet'te Kurtarıcı Motifi.....	222
3.3.4.1. Eş'ariyye'de Kurtarıcı Motifi	222
3.3.4.2. Mâtüridiyye'de Kurtarıcı Motifi.....	227
3.4. Bazı Dinî Hareketlerin Kurtarıcı Motifine Yaklaşımı.....	235
3.4.1. Dürzîlik'te Kurtarıcı Motifi	235
3.4.2. Bâbilik/Bahâilik'te Kurtarıcı Motifi.....	240
3.4.3. Kadiyânîlik'te Kurtarıcı Motifi.....	248

BÖLÜM 4. BEKLENEN KURTARICI İNANCININ GÜNÜMÜZE YANSIMALARI 259

4.1. Risalet Bağlamında Mehdî Tasavvuru.....	259
4.2. Mitolojik Mehdî Tasavvuru	266
4.3. Siyasi/ İdeolojik Mehdî Tasavvuru.....	270

4.4. Islahatçı/Reformcu Mehdi Tasavvuru.....	276
4.5. Sembolik Mehdi Tasavvuru.....	283
4.6. Mistik Mehdi Tasavvuru.....	289
SONUÇ.....	299
KAYNAKLAR.....	307

KISALTMALAR

AÜİF : Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

AİBÜ: Abant İzzet Baysal Üniversitesi

akt.: Aktaran

Bkz./bkz. : Bakınız

b. : bin

c. : Cilt

çev. : Çeviren

DİA : Diyanet İslâm Ansiklopedisi

DİB : Diyanet İşleri Başkanlığı

ed. : Editör

h. : Hicri

haz. : Hazırlayan

H.z. : Hazreti

mad. : Maddesi

nşr. : Neşreden

ö. : Ölüm

s. : Sayfa

S. : Sayı

ss. : Sayfalar arası

şrh : Şerh Eden

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

thk. : Tahkik eden

trc. : Tercüme eden

trs. : Tarihsiz

vb. : Ve benzeri

vd. : Ve diğerleri

Yay. : Yayınları

TYEKB : Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

yrs. : Yersiz

KAYNAKÇA

- Abdullah Turan, *Ehl-i Beyt Mektevinde Temel İnançlar İmamet ve Mead*, Al-i Taha Yay., İstanbul trs.
- Abdülhamid, Muhsin, İslâm'a Yönelen Yıkıcı Hareketler, çev. M. Saim Yeprem-Hasan Güleç, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 1981.
- Abdürrezzâk el-Kâşânî, *İstilâhâtü's-Sûfiyye*, thk. Abdulâl Şâhin, Dâru'l-Menâr, Kahire 1992.
- Abdürrezzâk es-San'ânî, *el-Musannef*, nşr. Habîburrahman el-A'zamî, Meclisü'l-İlmi, Beyrut 1970.
- Acat, Yaşar, Mehdîlik Kavramının Filolojik ve Semantik Tahlili, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.61, s. 159, ss.152-161, yrs. 2017.
- Aclûnî, İsmail b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ ve Müzilu'l-İlbâs mine'l-Ehâdis alâ Elsineti'n-Nâs*, Mektebetü'l-İlmi'l-Hadis, Beyrut trs.
- Âcurrî, Ebû Bekr Muhammed b. Hüseyin, *Kitâbü'ş-Şeria*, thk. Abdullah b. Ömer b. Süleyman, Daru'l-Vatan, Riyad 1997.
- Açıkgöç, Alparslan, "Said Nursi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXV, ss. 565-572, Ankara 2018.
- Adam, Baki, "Yahudilik", *Dinler Tarihi*, ed.Baki Adam, Grafiker Yay., Ankara 2018.
- _____, "Yahudilik", *Yaşayan Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2007.
- Adung, Camilla, *Islamic Philosophy Theology And Science; Muslim Writers On Judaism And The Hebrew Bible*; Ej. Brill Leiden, New York Köln 1996.
- Ağababa, Naile, "Zerdüştlük", *Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları Dergisi*, S. 20, ss. 383-396, yrs. 2011.
- Ağırman, Celal, "Kütüb-i Tis'a Kaynaklarında Yer Alan Mehdî ile İlgili Rivâyetlerin Değerlendirilmesi ve Bu Rivâyetlerle İlgili Yapılan Yorumlar", *Uluslararası Mehdîlik Sempozyumu Bildirileri*, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., s. 335, ss. 335-362, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas 2018.
- Ağkuş, Yusuf, "İmam Mâtürîdî'nin İsrâiliyat'a Yaklaşımı", *Marife*, c.1, S.22, ss. 475-497, Konya 2022.
- Ahmed b. Alî İbn Hacer el-Askalânî, *Fethu'l-Bârî*, thk. M. Fuâd Abdulkakî, Abdulazîz b. Bâz, Mektebetü's-Selefiyye, trs. yrs.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilâl es-Şeybânî, *el-Müsned*, thk. Şuayb el-Arnâvut ve dğr., Müessesetü'r-Risâle, yrs.trs.
- Ahmed b. Hanbel, *Müsnedü'l-İmâm Ahmed bin Hanbel*, thk. Şuayb el-Arnâvut-Âdil Mürşid, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1995-2001.
- Ahmed Emîn, *Duha'l-İslâm*, Kahire 2003.
- _____, *Fecrü'l İslam*, çev. Ahmed Serdaroğlu, Kılıç Kitabevi, Ankara 1976.
- Ahmed Mahmûd Subhî, *Fî İlmi'l-Kelam: Zeydiyye, Dârü'n-Nehdati'l Arabiyye*, Beyrut 1991.
- _____, *Nazariyyetü'l-İmâme leda'ş-Şi'ati'l-İsnâ 'Aşeriyye, Dârü'n-Nehdati'l-Arabiyye*, Beyrut 1991.
- Ahmet Eflâkî, Âriflerin Menkıbeleri, çev. Tahsin Yazıcı, Hürriyet Yay., İstanbul 1973.
- Akalın, İsa, *Ka'bu'l-Ahbar ve Rivayetlerinin Değeri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2001.
- Akman, Mustafa, "Mehdî İnanıcı ve Günümüzdeki Toplumsal Algı," 1.Uluslararası İksad Sosyal Bilimler Kongresi, s. 388-390, Mardin 2018.
- Aksaraylı Kerümidîn Mahmud, *Selçukî Devletleri Tarihi Müsameret al- Ahyar Adlı Farsça Tarihinin Tercümesi*, çev. M. Nuri Gençosman, Ankara 1943.

- Aksu, Ali, "Abbâsî İhtilal Hareketinde Etnik Grupların Rolü (İmam İbrahim'in Ebû Müslim'e Gönderdiği Mektup Bağlamında)", *İstem*, S.12, s. 68, ss. 53-70, yrs. 2008.
- Aktulga, Mihdat, "Zerdüştlükte Tanrı-Evren İlişkisi Bağlamında Meleklerin Rolü", *Kilitbahir*, S. XX, s. 87, ss. 70-93, yrs. 2022.
- Akyüzoğlu, Hüseyin, Elmalılı Hamdi Yazır'ın Tefsirde İsrailiyat Rivayetlerine Yaklaşımı, *Ekev Akademi Dergisi*, S.65, s. 299, ss. 295-331, yrs. 2016.
- Alâeddîn Semerkandî, Ebu Bekir b. Muhammed b. Ahmed, *Mîzânü'l-Usûl fî Netâici'l-Ukûl*, thk. Muhammed Zekî Abdülber, Kahire 1984.
- Ali el-Karî, *Fıkhü Ekber Aliyyül Kari Şerhi*, çev. Yunus Vehbi Yavuz, Çağrı Yay., İstanbul 1981.
- Ali, Muhammad Usman, *Kadiyani Geleneğinin İki Temel Akımı Olarak Rebva Cemaati ve Lahori Cemaati: Karşılaştırmalı Bir Analiz* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2016.
- Altuntaş, Mehmet, "Mukâtil b. Süleyman'ın Tefsirinde İsrailiyat ve Huruf-u Mukattaa", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.13, ss. 129-158, Yozgat 2018.
- Alûsî, Ebû's-Senâ Şehâbeddîn Mahmûd b. Abdullâh b. Mahmûd, *Râhu'l-Me'ânî*, Dâru İhyai't-Tü-rasil-Arabi, Beyrut trs.
- Antâkî, Yahya b. Said b. Yahya, *Tarihu'l-Antâkî el-Ma'rûf bi-Sılati Tarihi Otiâh*, thk. Ömer Abdüsselam et-Tedmûrî, Trablus 1990.
- Aras, Ömer, "Halid b. Yezid(ve Ailesi): Siyasi ve Kültürel Etkinliği Üzerine Değerlendirmeler", *AİBÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. V, S. X, ss. 160-167, Bolu 2017.
- Arslantaş, Nuh, "Sürgünden Sonra Hayber Yahudileri", *Türk Tarih Kurumu Belleten*, c. LXXII, S. 264, ss.431-474, yrs. 2008.
- Arslantaş, Nuh, "Hz. Peygamberin Çağdaşı Yahudilerin İnanç-İbadet ve Dinî Hayatları ile İlgili Bazı Tespitler", *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.34, ss. 55-92, İstanbul 2008.
- _____, "Hz.Peygamber'in Çağdaşı Yahudilerin Sosyo-Kültürel Hayatlarına Dair Bazı Tespitler", *İSTEM*, S.11, ss.9-46, yrs. 2008.
- _____, *Emeviler Döneminden Yahudiler*; Gökkuşbu Yay., İstanbul 2005, s. 36.
- _____, *Hz. Muhammed Döneminde Yahudiler*, Kur'an Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul 2016.
- Atasagun, Galip, "Hristiyanlıkta Kıyamet Alametleri ve Dünyanın Sonu", Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, S.8, ss. 111-140, Konya 1998.
- Atay, Hüseyin, *Kur'an'a Göre Araştırmalar I*, Atay Yay., Ankara 2012.
- Ateş, Süleyman, "Kutub", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVIII, ss. 498-499, Ankara 2002.
- _____, *Kur'an-ı Kerim Tefsiri*, Yeni Ufuklar Neşriyat, yrs. 1988.
- Atlı, Ahmet, *Tasavvufta Ricâlu'l-Gayb* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011.
- Atmaca, Gökhan, "Süleyman Ateş'in Yüce Kur'an'ın Çağdaş Tefsiri Adlı Eserinde **İsrâiliyat**" . *Ekev Akademi Dergisi*, Y. 16, S. 51, ss. 155- 166, yrs. 2012.
- Avcu, Ali, "İsmâîlîler ve Bâtınî Düşünce", *Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni*, ed. Bayram Ali Çetinkaya, İnsan Yay., İstanbul 2015.
- Aycan, İrfan, Emeviler Dönemi İç Siyasi Gelişmeleri (41-132/661-750).
- Aydın, Hüseyin, "Kur'an Bütünlüğü Açısından Hz.İsâ'nın Âkıbeti Meselesi", *Kelam Araştırmaları Dergisi*, c. VI, S.2, ss.17-46, Ankara 2009.
- Aydın, Mahmut, "Hiristiyanlık", *Yaşayan Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz, DİB Yay., Ankara 2007.
- Aydın, Mahmut, "İsa-Mesih'in Ölümünden Dirilmesi Hakikat Mi Mitoloji Mi? İsa'nın Ölümünden Dirilişi ve Taraftarlarına Görülmesiyle İlgili Rivayetlerinin Tarihsel Açısından Değerlendirilmesi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.24-25, ss.88-116, Samsun 2007.
- Aydın, Mahmut, "Melez ve Senkretik Bir Yapılanma Olarak Fetullahçı Terör Örgütü", *Eskiyeni*, S. 34, ss. 75-94, yrs. 2017.

- Aydın, Mehmet, *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*, Damla Ofset A.Ş. Yay., Konya 2005.
- Aydın, Fuat, *Pavlus Hıristiyanlığına Giriş*, Eskiye Yay., Ankara 2011.
- Ayyâşî, Muhammed b. Mes'ûd, *Tefsir-i Ayyâşî*, thk. Seyyid Hâşim el-Mahallâtî, yrs. trs.
- Bağdâdî, Ebû Mansûr Abdülkahir b. Tâhir b. Muhammed, *el-Fark Beyne'l-Firak ve Beyânü'l-Firkati'n-Nâciye Minhüm*, thk. Muhammed Osman el-Huşî, Matbaatu İbn-i Sînâ, Kahire trs.
- _____, *Usûlü'd-Dîn*, Matbaatu'd-Devle, İstanbul 1928.
- Bağlıoğlu, Ahmet, “Dürziliğin Felsefi ve Dinî Arkaplanı”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.8, ss. 215-118, Elazığ 2003.
- _____, *İnanç Esasları Açısından Dürzilik*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2018.
- Bahadır, Abdülkerim, “Dindarlığın Kaynakları”, *Din Psikolojisi*, ed. Hayati Hökekleli, Anadolu Üniversitesi Yay., ss. 46- 69, Eskişehir 2010,
- Bahai Dini Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları*, Bahai Eserleri Basım, İzmir 2016.
- Bahâullah, *İkan Kitabı*, çev. Mecdi İnan, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 1996.
- _____, *Kurdun Oğlu Risalesi*, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, çev. Mecdi İnan, İstanbul 1976.
- Bakillânî, Ebû Bekr Muhammed b. Tayyib b. Muhammed el-Basrî, *el-İntisar li'l-Kur'an*, thk. Muhammed I'sam el-Kudât, Dâru İbn Hazm, Beyrut 2001.
- Bakkal, Ali, “Said Nursi'nin Mehdilikle İlgili Görüşleri”, *Uluslararası Mehdilik Sempozyumu Bildirileri*, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., ss. 287- 305, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas 2018.
- Barakad, Ahmad, *Muhammad and the Jews*, Vikas Publishing House, New Delhi 1979.
- Barlas, Kenan, *Hadis Tarihinde Mehdî Konusu, Literatürü ve Rivayetleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2022.
- Barrett, T. H., *Taoism Under The T' Ang Religion, Religion – Empire During The Golden Age Of Chinese History*, The Wellsweep Press, London 1996.
- Bâsamed, Nûr bn. Muhammed, *Mevkîfû's-Sahâbe min Rivâyeti'l-İsrâiliyyât fi't-Tefsîr: Dirâse ve Tahlîl, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ümmü'l-Kurâ Üniversitesi, Mekke 2007.
- Baş, Mustafa, *İslam'ın Doğu Döneminde Hicaz Bölgesinde Yahudilik ve Hıristiyanlık*, Ankara Din Görevlileri Yardımlaşma Derneği Yay., Ankara 1999.
- Başbakanlık-Osmanlı Arşivi Yıldız Esas Evrakı No: 34/76, v. 1-5.
- Bayraktar, Mehmet, *Üç Dinin Tarihi*, Say Yay., İstanbul 2016.
- Bayram, İbrahim, “Zeydiyye Fırkası'nın Mehdilik Anlayışı”, *Mezhep Araştırmaları Dergisi*, S.2, ss. 353-388, Ankara 2017.
- Bedevî, Abdurrahman, *Mezâhibü'l-İslâmiyyîn*, Dâru'l-İlm li'l-Melâyîn, Beyrut 1997.
- Bedreddin el-Aynî, Ebû Muhammed Mahmûd b. Ahmed el-Hanefî, *Umdetü'l-Kâri*, Dâru İhyâit Tûrâsi'l Arabî, Beyrut trs.
- Belâzürî, İmam Ebu'l-Abbas Ahmed b. Yahyâ b. Câbir, *Fütûhu'l-Büldân*, thk. Abdullah Enis et-Tabbâ', Ömer Enis et-Tabbâ', Müessesetü'l-Maârif, Beyrut trs.
- Benli, Yusuf, “İslam Tarihinde İlk Mehdî Tasavvurları”, *Uluslararası Mehdilik Sempozyumu Bildirileri*, ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, ss. 253-284, Sivas 2018.
- Berger, Peter L, “Dinin Krizinden Sekülerizmin Krizine”, *21. Yüzyılda Dinin Geleceği Kutsalın Dönüşü*, Ali Köse, Timaş Yay., İstanbul 2014.
- Bestevi, Abdülalim Abdülazim, *el-Mehdî el-Muntazar fi dav'i'l-ehâdis ve'l-asari's-sahiha ve akvali'l-ulema ve arai'l-firaki'l-muhtelifa*, el-Mektebetü'l-Mekkiyye, Mekke 1999/1420.
- Besyevî, Ebu'l-Hasen Ali b. Muhammed, *Câmiu' Ebi'l-Haseni'l-Besyevî*, thk. Süleyman b. İbrahim Bâbziz el-Vercelânî-Dâvûd b. Ömer Bâbziz el-Vercelânî, Vizâretü't-Tûrâsi'l-Kavmi ve's-Sekâfe, trs. yrs.
- Betts, Robert Brenton, *The Druze*, Yale University Press, New Haven and London 1988.
- Bikâî, *el-Akvâlü'l-Kavîme fi Hükmî'n-Nakl Mine'l-Kütübi'l- Kadîme*, thk. Muhammed el-Hülî, Mursî, Mecelletü'l-Mahtûtâtî'l-Arabîyye, yrs. 1401/1980.
- Birişik, Abdulhamit, “İsrailiyat”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XIII, ss.199-202, İstanbul 2001.

- Birsin, Mehmet “Sahâbenin Siyasal Bir Sorun Olarak Nifak ve Fiten Olgularına Yaklaşımı Hu-
zeyfe b. el-Yeman Örneği”, *İslam Medeniyetinin Kurucu Nesli Sahâbe III: Sahâbe ve Dirayet
İlimleri-* Tebliğ ve Müzâkereler.(Sakarya, 30 Eylül-01Ekim 2017), ss. 463-496, İstanbul 2018.
- Boyce, Mary, *Zoroastrians: Their Religious Beliefs and Practices*, Routledge 2001.
- Bozkurt, Nahide, *Abbâsiler*, İsam Yay., Ankara 2021.
- _____, *Oluşum Sürecinde Abbâsi İhtilali*, Ankara 1999.
- Bozkurt, Nebi, “Sürgün”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXVII, ss.166-167, İstanbul 2010.
- Bozkuş, Metin, “Bahâilîğin Arka Planı ve Söylemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Cumhuriyet Üni-
versitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. VI, S.2, ss. 139-156, Sivas 2002.
- Brockelmann, Carl, *İslam Milletler ve Devletleri Tarihi*, çev. Neşet Çağatay, Ankara Üniversitesi
Basımevi, Ankara 1964.
- Buhârî, Ebû Abdullah Muhammed b. İsmâil, *Sahihu'l-Buhârî*, thk. Mustafa Dîb el-Buğâ, Dâru İbn
Kesîr-Yemâme, Beyrut 1993.
- Buhl, F., “Abdullah”, *MEB İslam Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, I, ss. 26-27, İstanbul 1978.
- Bulut, Halil İbrahim, *İslam Mezhepleri Tarihi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2016.
- Bursevî, İsmâil Hakkı, *Muhtasar Rûhu'l-Beyân Tefsiri*, çev. Süleyman Mollaİbrahimoğlu, Damla
Yayınevi, İstanbul trs.,
- Bûsaîdî, Mühenna b. Halfan b. Muhammed, *Kitabu'l-Lübabi'l Asari'l Vâride ale'l-Evvelin
ve'l-Müteahhirin el-Ahyar*, thk. Abdülhafız Şelebi, Vizaretü't-Türâsi'l-Kavmi ve's-Sekâfe,
yrs.1984.
- Büyük, Enes, “Tefsirde İsrâiliyyât'ın Arap Kültürüyle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma”, *Dinbilimleri
Akademik Araştırma Dergisi*, c. 14, S. 2, ss. 91 -107, yrs. 2014.
- Büyükbaz, Nazım, “İmâm Şâtîbî'nin Mehdîlik Anlayışı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergi-
si*, c. XI, S. 55, ss. 971-983, yrs. 2018.
- Büyükkara, Mehmet Ali, *Çağdaş İslami Akımlar*, Klasik Yay., İstanbul 2015.
- Ca'fer b. Mansuri'l-Yemen, *Kitabu'l-Keşf*, thk. Mustafa Galib, Beyrut 1984.
- Cabiri, Muhammed Abid, *İslam'da Siyasal Akıl*, çev. Vecdi Akyüz, Kitabevi Yay., İstanbul 1997.
- _____, *Kur'an'a Giriş*, çev. Muhammed Coşkun, İlimyurdu Yay., İstanbul 2010.
- Câhız, Ebû Osmân Amr b. Bahr b. Mahbûb, *Beyân ve't-Tebyîn*, thk. Muvaffak Şihabuddin, Da-
rû'l-Kutubu'l-İlmiyye, Beyrut 2009.
- Callemann, Carl Johan, *Maya Takviminin ve Bilicinin Dönüşümü*, çev. Semra Aybaşı, Akaşa Yay.,
İstanbul 2004.
- Cambell, Joseph, *Batu Mitolojisi, Tanrı'nın Maskeleri*, çev. Kudret Emiroğlu, İmge Kitabeci Yay.,
Ankara 1995.
- Canetti, Elias, *Kitle ve İktidar*, çev. Gülşat Aygen, Ayrıntı Yay., İstanbul 1998.
- Celi, Ahmet M.A., *Çağdaş Haricilik Düşüncesi Tekfir ve Hicret Cemaati Örneği*, çev. Adnan De-
mircan, BeyanYay., İstanbul 1997.
- Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usulü*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay. Ankara 1971.
- _____, *Kur'an Tefsirinin Doğuşu ve Buna Hız Veren Amiller*, Ankara Üniversitesi Basımevi,
Ankara 1963.
- Cevâd Alî, *el-Mufasssal fî Târîhi'l-'Arab Kable'l-İslâm*, Bağdat 1993.
- Cevherî, Ebû Nasr İsmail bin Hammâd, *Tâcu'l-Luga ve Sîhâhu'l Arabiyye*, thk. Muhammed Tamir,
Dârü'l-Hadis. Kahire 2009.
- Ceytâlî, Ebû Tahir İsmail b. Musa, *Kanâtîru'l- Hayrat*, Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2001.
- Challaye, Felicien, *Dinler Tarihi*, çev. Semih Tiryakioğlu, Varlık Yay., İstanbul 2010.
- Charlesworth, James H., “Eski Ahit'in Apokrif Kitapları”, çev. Muhammed Tarakçı, *UÜİFD*, c.
XII, S. 2, ss. 385-311. Bursa 2003.
- Chit Tin, Saya U., *The Coming Buddha Ariya Metteyya*, The Wheel Publication, Sri Lanka 1992.
- Cihan, Sadık, *Uydurma Hadislerin Doğuşu ve Sosyo-Politik Olaylarla İlgisi*, Etüt Yay., Samsun
1997.

- Cilacı, Osman, *Dinler ve İnançlar Terminolojisi*, Damla Yay., İstanbul 2001.
- Cirit, Hasan, “Kussâs”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXVI, s.463, ss. 463-465, Ankara 2002.
- _____, *Halkın İslam Anlayışının Kaynakları Vaaz ve Kıssacılık*, Çamlıca Yay., İstanbul 2002.
- Cohn, Norman, *The Pursuit of Millennium*, New Jersey 1957.
- Coşkun, Ali, *Mehdîlik Fenomeni*, İz Yay., İstanbul 2004, s. 97.
- Cübbâî, Ebû Ali, *Kitabü'l-Makalat*, thk. Özkan Şimşek vdğr, Endülüş Yay., İstanbul 2019, s. 123-125.
- Cürçânî, *Şerhu'l-Mevâkıf*, çev. Ömer Türker, Türkiye Yazma Eserler Başkanlığı Yay., İstanbul 2021.
- Cüşemî, Ebu Sa'd el-Hakim Muhammed b. Kerrame, *Sefinetü'l-camia'*, Mektebetü'l-Câmiu'l-Kebir, San'a trs.
- _____, *Tehzib fi'l-Tefsir*, thk.Abdurrahman b. Süleyman es-Salimî, Dârü'l-Kütübî'l-Mısırye, Kahire 2018.
- Cüveynî, Abdülmelik b. Abdillâh b. Yûsuf, *Nihâyetü'l-Matlab fi Dirâyeti'l-Mezhep*, thk. Abdulazîm Muhammed ed-Dîb, Dârü'l-Minhâc, Cidde 2007.
- Çağatay, Neşet, *İslamdan Önce Arap Tarihi ve Cahiliye Çağı*, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay., Ankara 1957.
- _____, *İslam Mezhepleri Tarihi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1985.
- Çağrıncı, Mustafa, *İslam Kültüründe Mehdî İnançının Kaynağı Mahiyeti ve Etkileri*, Kuramer Yay., İstanbul 2021.
- Çelebi, İlyas, “İsâ (Kelam)”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXII, ss. 472-473, İstanbul 2000.
- _____, “Mu'tezile”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXI, 393, ss. 391-401, Ankara 2020.
- _____, “Usûl-i Hamse”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XLII,, ss. 201, İstanbul 2012.
- Çetin, Azmi, *Türkiye'de Yaşayan Cemaatlerin Mehdîlik Algısı (İsmailağa Cemaati Örneği)*, Yozgat Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat 2019.
- Çetinkaya, Ahmet, *Hadis Kaynaklarında Hz. İsâ Hakkındaki Rivayetlerin İncelenmesi*(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2013.
- Çinar, Mahmut, “Osmanlı Halklarının Mehdîlik Algısı Ve Müslüman Tebaa Tarafından Bu Alanda Yazılan Eserler Bağlamında Kurtarıcı Beklentisinin Sosyo-Politik Bağlantıları”, *Kelâm Araştırmaları Dergisi*, c. XIV, S. 1, ss. 216-239, Ankara 2016.
- _____, “Sosyo-Psikolojik Bir Beklenti Olarak Mehdîliğin Teolojik Dayanakları”, *Uluslararası Mehdîlik Sempozyumu Bildirileri*, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., s. 178, ss. 175-191, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas 2018.
- _____, “Te'vilden Akideye: Yorumun Akideleşmesi ve Mehdîlik İnançının Teolojik Arkaplanı”, *İslam ve Yorum Temel Tartışmalar; İmkanlar ve Sorunlar*, hzr. Fikret Karaman, TDV Yay., Ankara 2017.
- _____, *Tarihte ve Günümüzde Mehdîlik*, Rağbet Yay., İstanbul 2016.
- Çöğenli, M. Sadi, “Hızır Bey'in (ö. 863/1459) “el-Kasidetü'n-Nûniyye” İsimli Manzum Risalesi ve Türkçe'ye Çevirisi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 52, ss. 269-284, Erzurum 2014.
- Daftary, Farhad, *Historical Dictionary of the Ismailis*, The Scarecrow Press Inc, United Kingdom 2012.
- Daly, Kathleen N., *Greek and Roman Mythology A to Z*, Infobase Publishing, 2009.
- Danişmend, İsmail Hami, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, Türkiye Yayınevi, İstanbul 1972.
- Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekayiât*, haz. Abdülkadir Özcan, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1995.
- Demir, Abdullah, Ebû İshâk Zâhid es-Saffâr'ın Kelâm Yöntemi (Yayımlanmış Doktora Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2014.
- Demirci, Kürşat, “Hristiyanlık”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XVII, ss. 328-340, İstanbul 1998.
- _____, “Hulûl”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XVIII, ss.340-341, İstanbul 1998.
- Dercinî, Ebu'l-Abbâs Ahmed b. Said, *Tabakâtu'l-Meşâyih bi'l-Mağrib*, thk. İbrahim Tallay, Mat-

- baatu'l-Ba's, Cezâyir trs.
- Derveze, İzzet, *Kur'an'a Göre Hz. Muhammed*, Düşün Yay., İstanbul 2011.
- _____, Tefsir Kitaplarındaki İsrailiyata Dair", *Dini Araştırmalar*, çev. Sema Çelem, Zakir Aras, 21 / 5, 3, ss. 187-198, yrs. 2018.
- Develioğlu, Ferit "Mehdi", *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2000.
- Deylemî, Ebu'l-Feth Nâsıreddîn, *Kitabu'l-Burhan fî Tefsiri'l-Kur'an*, thk. Hâdî ibn Hasan ibn Hâdî, Merkez Ehl-i Beyt, Yemen trs.
- Dirâr b. Amr, *Kitabu'l-Tahriş*, çev. Mehmet Keskin, Litera Yay., İstanbul 2014.
- Dihlevî, Şah Veliyullah, *Fevzü'l-Kebîr*, çev. M. Sofuoğlu, İstanbul 1980.
- _____, *Hüccetullahi'l-Baliğa*, çev. Mehmet Erdoğan, İz Yay., İstanbul 1994.
- Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanlığı, *Dini İstismar Hareketi Fetö/Pdy*, TDV Yay., Ankara 2016.
- Dindar, Bilal, "Bedreddin Simâvî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, V, ss. 331-334, İstanbul 1992.
- Dineverî, Ebû Hanife Ahmed b. Dâvûd, *Ahbârü't-Tivâl*, thk. Abdülmünim Âmir- Cemaleddîn eş-Şiyâl, el-İdaretü'l-Âmme li's-Sekâfe, trs. yrs.
- Doğan, İsa, "Zeydiyye Mezhebi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 3, ss. 83-107, Samsun 1989.
- Doniger, Wendy, "Cargo Cults" *Encyclopedia Of World Religions*, yrs. 2006.
- _____, *The Hindus an Alternative Story*, The Penguin Press, New York 2009.
- Döner, Ertuğrul, "İsrâiliyyât Kavramının Oluşum ve Olgunlaşma Süreci" *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.4, ss. 1-39, Pamukkale 2015.
- _____, *Tefsirde İsrâiliyyâtın Kaynak ve Bilgi Değeri*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2015.
- Dürî, Abdülaziz, "Abbâsî Propagandası Sürecinde ve Abbâsîler'in İlk Asrında Mehdi Tasavvuru", çev. M. Bahaüddin Varol, İSTEM, S.3, s.220, ss. 219-231, Konya 2004.
- _____, *İslâm İktisat Tarihine Giriş*, çev. Sabri Orman, İstanbul 1991.
- Dünya Ehl-i Beyt Kurultayı, *Hidayet Önderleri-İmam Mehdi*, çev. İslam Özkan, Kevser Yay., İstanbul trs.
- Ebû Abdillâh Nuaym b. Hammâd el-Mervezî, *Kitâbu'l-Fiten*, thk. Semir Emin ez-Züheyri, Mektebetu't-Tevhîd, Kahire 1991.
- Ebû Bekir İbnü'l-Arabî, *Ahkâmü'l-Kur'an*, thk. Muhammed Abdulkadir Atâ, Darü'l Kütüb el-İlmiyye, Beyrut 2003.
- Ebû Ca'fer et-Tahâvî, *Metnu'l-'Akidetü't-Tahâviyye*, Dâr-u İbn-i Hazm, Beyrut 1995.
- Ebû Dâvud, Süleyman b. el-Eş'as, *Sünenü Ebî Dâvud*, thk. Şu'ayb el-Arnaüt vdğ., Dârü'r-Risâleti'l Âlemiyye, Dimaşk 2009.
- Ebû Hafs "Akidetü't-Tevhîd", Otantik Bir Vehbî-İbâzî Akâid Metni: Akidetü't Tevhid li-Amr b. Cümei, nşr. ve çev. M. Mücahid Dünder, *Kelam Araştırmaları Dergisi*, c. XI, ss. 271-302, Ankara 2013.
- Ebû Hanife, *el-Fıkhu'l-Ekber*, çev. Mustafa Öz, İmam-ı A'zam'ın Beş Eseri, İfay Yay., İstanbul 2015.
- Ebû Mutî' Mekhûl b. Fazl en- Neseî, *er-Red alâ Ehli'l Bid'a*, thk. Seyit Bahçıvan, Hikmetevi Yay., Konya 2013.
- İsfahânî, Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh, *Hilyetü'l-Evliyâ' ve Tabakatü'l-Asfiyâ*, Dârü'l-Fikr, Beyrut 1996.
- Ebu Reyce, Mahmud, *Muhammedi Sünnetin Aydınlatılması*, çev. Muhammed Tan, Yöneliş Yay., İstanbul trs.
- Ebû Seleme es-Semerkandî, *Cümelü Usüli'd-Dîn/ Mâtüridiliğin Temel İnanç İlkeleri*, thk. ve çev. Ahmet Saim Kılavuz, Endülüs Yay., İstanbul 2019.
- Ebu Şehbe, Muhammed, *el-İsrâiliyyât ve'l-Mevzûât fî Kütübi't-Tefsir*, Mektebetü's Sünne, Kahire 2005.
- Ebu Zehra, Muhammed, *el-İmam Zeyd: Hayatuhu ve Asruhu*, Dârü'l-Fikri'l-Arabi, Kahire 2005.
- Ebu'l-Kâsım el-Hakîm es-Semerkandî, *es-Sevâdü'l-A'zam*, çev. Taha Alp, Yasin Yay., İstanbul

- 2007.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İsmâîl el-Kureşî ed-Dimaşki, *Tefsîrû'l-Kur'âni'l-'Azîm*, thk. Sami b. Muhammed es-Selame, Daru Taybe, Riyad 1999.
- Ekva', İsmâîl b. Ali, *Zeydiyye:Neş'etühâ ve Mu'tekadâtühâ*, Mektebetü'l-Cilî'l-Cedîd, San'a 2007.
- el-Etyar, Hüsnî Yûsuf, *el-Bidâyetü'l-ülâ li'l-İsrâ'iliyyât*, Kahire 1991.
- Halîmî, Ebû Abdillâh Hüseyin b. Hasen, *el-Minhâc fî Şu'abi'l-Îmân*, thk. Hilmi Muhammed Fûde, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1979.
- Eliade, Mircea, Couliano, Ioan P., *Dinler Tarihi Sözlüğü*, çev. Ali Erbaş, ed. İsmail Taşpınar, İnsan Yay., İstanbul 1997.
- _____, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 1*, çev. Ali Berktaş, Kabalcı Yay., İstanbul 2003.
- _____, *Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi 2*, çev. Ali Berktaş, Kabalcı Yay., İstanbul 2003.
- el-Kâzım ez-Zeydî, *Mecmû'atu'r-Resâili'l-Mühimme havle'z-Zeydiyye*, yrs. 2014.
- el-Konevî, Risâletü'l-Mehdî, Ayasofya: 4849, vr. 177b;
- _____, Risâletü'l-Mehdî, Hacı Mahmud Efendi: 2415, vr. 161a.
- el-Mansûr Billah, Abdullah b. Hamza b. Süleyman, *el-Ikdü's-Semîn fî Ahkâmi Eimmeti'l-Hâdîn*, thk. Abdüsselam b. Abbas, Müessesetü'l-İmam Zeyd b. Ali es-Sekâfiyye, Amman 2001.
- Emecen, Feridun, “Şahkulu Baba Tekeli”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXVIII, ss. 284-286, İstanbul 2010.
- Endülüsî, Ebû Bekr Muhammed b. el-Hasan ez-Zübeydî,- *Tabakâtü'n-Nahviyyîn ve'l-Lügaviyyîn*, thk. Muhammed Ebû'l-Fazl İbrâhîm, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire 1984.
- Ensârî, Hassân b. Sâbit, *ed-Divân*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1994.
- er-Ressi, Ebû Muhammed Kâsım b. İbrâhîm Kâsım b. İbrâhîm, *Mecmûu Kütüb ve Resâili'l-İmam Kasım b. İbrahim er-Ressî*, thk. Abdülkerim Ahmed Cedban, Dâru'l-Hikmeti'l-Yemâniyye, Sa'na 2001.
- Esen, Nesibe, “Kurtarıcı İnancının Psikolojik Temelleri”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, S.25, ss. 55-67, yrs. 2019.
- Eser, Mîthât, “Abbâsîler Döneminin İlk Mehdîsi Muhammed b. Abdullah ve Onun Mehdîliği ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi”, *Bilimname*, c. XL, S. 1, ss. 7-38, yrs. 2020.
- es-Sa'dî, Cümeyyil b. Hamîs, *Kâmûsu's-Şeri'a*, Vizâretü't-Türâsi'l-Kavmî ve's-Sekâfe, yrs. 1983.
- Eş'arî, Ebû'l-Hasen Alî b. İsmâîl b. Abdullah b. Ebû Mûsâ, el- *el-İbâne 'an Usûli'd-Diyâne*, Dâru İbn Zeydun, Beyrut trs.
- _____, *Makâlâtü'l-İslâmiyyîn*, çev. Ömer Aydın, Mehmet Dalkılıç, TYEKB, İstanbul 2019.
- Ettafeyyîş, Muhammed b. Yûsuf, Şerhu *'Akideti'l-Tevhîd*, thk. Mustafa b. Nâsır Vinten, Cem'iyyeti't-Turâs, Gerdaye 2001.
- Tûfî, Necmüddîn Süleyman b. Abdilkavî, *el-İksîr fî İlmi'l-Tefsîr*, thk. Abdulkâdir Hüseyin, el-Matbaatü'n-Nemûzeciyye, Mısır 1977.
- Ezdî, Ebû Zekeriyâ (Ebû Zekve) Muhammed b. İyâs, *Târîhu'l-Mevsul*, thk. Ali Habibe, Kahire 1967.
- Ezraki, Ebu'l-Velid Muhammed b. Abdullah, el- Ahbarû Mekke, Beyrut 1979.
- Faizi, Gloria, *Bahai Dini Hakkında Açıklamalar*, çev. Suna Bozkır İstanbul, 1994.
- Fayda, Mustafa, “Abdullah b. Selâm”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, I, ss.134-135, İstanbul 1988.
- _____, “Taberî, Muhammed b. Cerîr”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXXIX ss. 319-320, İstanbul 2010.
- Ferid Vecdî, *Dâiretu Me'ârifi'l-Karni'l-'İşrîn*, Daru'l-Mearif, Beyrut 1971.
- Fetö Din İstismarının Arkasına Gizlenen Terör Örgütü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2018.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, *Bâbîlik ve Bahâilik*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2020.
- _____, “Hüseyin”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XVIII, s. 518. ss. 518-521, İstanbul 1998,
- _____, “Abdullah b. Sebe”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, I, s.133, ss.133-134, İstanbul 1998.
- _____, “Bahâilik”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, IV, s.465, ss.464-468, İstanbul 1991.

- _____, “Ebû Mansûr el-İclî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, X, ss. 181-182, İstanbul 1994.
- _____, “Gadîr-i Hum” *TDV İslam Ansiklopedisi*, XIII, ss. 279-280, İstanbul 1996.
- _____, “Hâriciler”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XVI, ss.169-175, İstanbul 1997.
- _____, “İsnâaşeriyye”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXIII, ss.142-147, İstanbul 2001.
- _____, “Kadiyânîlik”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXIV, s. 137, ss. 137-139, İstanbul 2001.
- _____, *Günümüz İslam Mezhepleri*, İzmir İlahiyat Vakfı Yay., İzmir 2020.
- _____, İlk Şîh Olaylar: Tevvâbûn Hareketi” *AÜİFD*, S. XXVI, ss.335-353, Ankara 1983.
- _____, *Kadiyânîlik*, Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1994.
- _____, Mesîh ve Mehdi İnancı Üzerine (Mezhepler Tarihi Açısından Bir Bakış), *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XXV, S. 1, ss. 179-214, Ankara 1982.
- _____, Şimşek, Ramazan, “Bahâîlik ve el-Kitabu'l-Akdes”, *E-Makâlât Mezhep Araştırmaları Dergisi*, c. III, S.2, ss.7-144, yrs. 2010.
- Firestone, Reuven, *Journeys in Holy Lands*, State University of New York, New York 1990.
- _____, “İslam'ın Teşekkül Döneminde Yahudi Kültürü”, *Marife*, çev. Ertuğrul Döner, Ahmet Rıfat Geçioğlu, s. 197, ss. 191-222, yrs. 2014.
- _____, “Jewish Culture in The Formative Period of Islam”, *Cultures of the Jews: A New History*, ed. David Beale, ss. 267-302, New York 2002.
- _____, *An Introduction to Islam for Jews*, The Jewish Publication Society, Philadelphia 2008.
- Firûzâbâdi Meccüddîn Ebû Tâhir Muhammed b. Yakub, *el-Kâmûsü'l-Muhît*, Beyrut 2005.
- Fohrer, Georg, *History of Israelite Religion*, London 1975.
- Freke, Timothy- Gandy, Peter, *İsâ'nın Gizemleri*, çev. Aslı Bengisu, Ayna Yay., İstanbul 2017.
- Gazalî, Ebû Hamîd, İhyau 'Ulumi'd-Din, Daru'l-Minhâc, Cidde 2011.
- _____, *İhyâu Ulumi'd-Dîn*, çev. Ahmet Serdaroğlu, Bedir Yay., İstanbul 2002.
- Gazmînî, Necmüddîn Muhtâr b. Mahmûd ez-Zâhidî, *Risaletü'n-Nâsriyye*, thk. Muhammed el-Misrî, Merkezi'l-Mahtutât ve't-Turas, Kuveyt 1994.
- Gaznevî, Cemâleddîn Ahmed b. Muhammed b. Saîd, *Kitabu Usûlu'd-Din*, thk. Ömer Vefik Dâuk, Dârü'l-Beşairi'l-İslâmiyye, Beyrut 1998.
- Gigot, Francis Ernest Charle, *Outlines of Jewish History From Abraham to Our Lord*, Printers to the Holy Apostolic See, New York 1907.
- Ginsberg, Harold Louis, “Messiah”, *Encyclopaedia Judaica*, ed. Fred Skolnik, Keter Publishing House Ltd, XIV, s. 111, ss.110-111, USA 2007.
- Goldziher, Ignaz, *İslam Kültürü Araştırmaları*, çev. Cihad Tunç, Otto Yay., Ankara 2019.
- _____, *İslam Tefsiri Ekolleri*, çev. Mustafa İslamoğlu, Denge Yay., İstanbul 1997.
- Gökâlp, Yusuf, “Zeydiyye Mezhebinin Doğuşu, Teşekkül Süreci ve Tarihiçesi”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. VII, S. 2, ss. 55-93, Adana 2007.
- _____, “Zeydiyye”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XLIV, ss. 328-331, İstanbul 2013.
- Gölpınarlı, Abdülbâkî, *Tarih Boyunca İslâm Mezhepleri ve Şîlik*, Der Yay., İstanbul 1987.
- Grabbe, Lester L., “ ‘The Exile’ under the Theodolite: Historiography as Triangulation”, *Leading Captivity Captive*, ed. Lester L. Grabbe, England 1998.
- Greenstone, Julius H., *The Messiah Idea in Jewish History*, The Jewish Publication Society of America, Philadelphia 1906.
- Guth, Christine M. E., “The Pensive Prince of Chagaji: Maitreya Cult and Image in Seventh-Century Japan,” *Maitreya and the Future Buddha*, edited by Alan Sponberg, Helen Hardacre, Cambridge University Press, Cambridge 1988.
- Güç, Ahmet, “Konfüçyüsçülük”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVI, ss. 167-170, Ankara 2002.
- Gül, Ali Rıza, “Mâtürîdî'nin Te'vilâtü'l-Kur'an'da Kullandığı Veri Kaynaklarına Ahkâm Ayetleri Ekseninde Bir Yaklaşım”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2/3, S.3, ss. 7-46, Eskişehir 2015.
- Gülen, Fethullah, “Mesîh Nerede? Mehdi Kim?”, *Mesîh Nerede? Mehdi Kim?*, ed. Ömer Çetinkaya, Işık Yay., İzmir 2010.

- _____, *Asrın Getirdiği Tereddütler-2*, Nil Yay., İstanbul 2011.
- _____, *Fasıldan Fasıla I*, der. Ahmet Kurucan, yrs. trs.
- Gündüz, Şinai, *Din ve İnanç Sözlüğü*, Vadi Yay., Konya 1998.
- _____, “Sabiilik”, *TDV İslam Ansiklopesi*, XXXV, ss.341-344. İstanbul 2008.
- _____, “Mecusilik”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXVIII, ss.279-284, Ankara 2003.
- _____, “Pavlus’un Konumu Sorunu”, *Pavlus’u Düşünmek*, ed. Cengiz Batuk, Ankara Okulu Yay., Ankara 2006.
- _____, “Sabiilik”, *Yaşayan Dünya Dinleri*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2007.
- _____, “Mecusilik” *Yaşayan Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2007.
- _____, *Sâbiiler Son Gnostikler*, Vadi Toplum Yay., İstanbul 2016.
- Erdoğan, Ömer, *Yahudilik Tarihi*, Kalipso Yay., İstanbul trs.
- Gürkan, Salime Leyla, “Yahudilik”, *TDV İslam Ansiklopesi*, XLIII, ss. 187-197, İstanbul 2013.
- _____, *İbrâhim’den Ezra’ya İsrâiloğulları Tarihi*, İsam Yay., Ankara 2019.
- _____, *Yahudilik*, İsam Yay., İstanbul 2008.
- Güzel, Ahmet, “Ebû Ca’fer el-Mansûr ve Muhammed en-Nefsüzzekiye Arasındaki Siyasî Mücadelede Mehdi Anlayışının Rolü”, *Uluslararası Mehdiilik Sempozyumu*, ss.49-67, Sivas 2018.
- Hâdî-İlelhak, Yahyâ b. Hüseyin b. Kasım b. İbrahim, *Kitâbu’l-Ahkâm fî Beyâni’l-Helâl ve’l-Harâm*, Murtazâ b. Zeyd el-Mahatvarî Hasenî, Mektebetü’l-Bedr, San’a 2014.
- Hakyemez, Cemil, *Gaybet İnanç ve Şilikteki Yeri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016.
- Hamidullah, Muhammed, “Hayber”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XVII, ss.20-22, İstanbul 1998.
- _____, “İslâmî İlimlerde İsrâiliyyât Yâhut Gayr-i İslâmî Menşeli Rivâyetler”, çev. İbrahim Canan, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.2, ss. 295-319, Erzurum 1977.
- _____, *Aziz Kur’ân*, çev. Abdülaziz Hatip- Mahmut Kanık, Beyan Yay., İstanbul 2017.
- _____, *İslam Peygamberi*, çev. Salih Tuğ, İmaj Baskı, Ankara 2003.
- Hamza Muhammed Kâsım, *Menâru’l-Kârî Şerhu Muhtasari Sahîhi’l-Buharî*, thk. Abdülkadir el-Arnâvûd, Mektebetü Dâri’l-Beyân, Beyrut 1990.
- Harman, Ömer Faruk, “Beklenen Kurtarıcı İnançının İslam Öncesi Dinî Arka Planı”, *Beklenen Kurtarıcı İnanç*, Kuramer Yay., İstanbul 2017.
- _____, “İsâ”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXII, ss.465-472, İstanbul 2000.
- _____, “Yahudilik(İnanç Esasları)”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XLIII, s.205, ss. 201-207, İstanbul 2013.
- Harpci, Fatih, *Muhammad Speaking of the Messiah: Jesus in the Hadith Tradition*, Temple University 2013.
- Harputî, Abdullatif, *Tenkîhu’l-keîâm fî ‘Aka’idi Ehli’l-İslâm*, Hız. Fikret Karaman, Çelik Yay., İstanbul 2016.
- Hasan Beyzade Ahmed Paşa, *Hasan Bey-zâde Târîhi*, haz. Şevki Nezihi Aykut, Ankara 2004.
- Hasan, İbrahim Hasan, *Siyasi-Dinî-Kültürel-Sosyal İslam Tarihi*, çev. İsmail Yiğit-Sadreddin Gümmüş, İstanbul 1987.
- Hasan-ı Basrî, *Hasan-ı Basrî Tefsiri*, thk. Tuğrul Sopran, Yüksel Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Hatiboğlu, İbrahim, “İsrailiyat”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXIII, ss. 195-199, İstanbul 2001.
- Haykiran, Kemal Ramazan, “Şeyh Bedreddin ve İsyani Üzerine Bazı Düşünceler II Müridin Fendi: Börklüce Mustafa ve Şeyh Bedreddin”, *Yeni Fikir Dergisi*, S. 19, ss.299-308, yrs. 2017.
- Hevvârî, Hüd b. Muhakkem, *Tefsîru Kitâbillâhi’l-‘Azîz*, thk. Belhâc b. Saîd Şerîfî, Dâru’l-Ğarbi’l-İslâmî, Beyrut Lübnan 1990.
- Hıdır, Özcan, *Hıristiyan Kültürü ve Hadisler Zühd Hadisleri-Literatürü Özelinde*, İnsan Yay., İstanbul 2017.
- _____, *Yahudi Kültürü ve Hadisler*, İnsan Yay., İstanbul 2006.
- Hizmetli, Sabri, *İslam Tarihi İlk Dönem*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2015.

- _____, "Karmatiler", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXIV, ss. 510-514, İstanbul 2001.
- _____, *İslam Tarihi İlk Dönem*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2015.
- Hoffer, Eric, *Kesin İnançlılar*, çev. Erkil Günür, Plato Film Yay., İstanbul 2011.
- Holt, P. M., *The Mahdist State in the Sudan (1881-1898)*, Clarendon Press, Oxford 1970.
- Horasani, Muhammed Cevad, *Alametleriyle Birlikte Beklenen Mehdi*, çev. Mahmut Acar, İmam Rıza Dergah Yayınları, İstanbul 2021.
- Horovitz, Josef, *İslâmî Tarihçiliğin Doğuşu – İlk Siyer/Meğâzi Eserleri ve Müellifleri*, çev. Ramazan Altınay, Ramazan Özmen, Ankara Okulu Yay., Ankara 2019.
- Hökekleli, Hayati, *Din Psikolojisi*, Diyanet Vakfı Yay., Ankara 2017.
- Hülî, Emin, *Kur'an Tefsirinde Yeni Bir Metod*, çev. Mevlüt Güngör, Bayrak Matbaası, İstanbul 1995.
- Hureysât, Muhammed Abdülkadir, "Hâlid b. Yezîd b. Muâviye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XV, s. 292, ss. 292-293, İstanbul 1997.
- Hüseyin b. Bedrüddîn Muhammed, *Yenâbiu'n-Nasîha fi'l-Akâidi's-Sahîha*, thk. Murtazâ b. Zeyd Mahatvarî Hasenî, Mektebetü Bedr, San'a 1999.
- Hüseyin, Muhammed Kamil, *Tâifetü'd-Dürüz Târihuhâ ve Akâidühâ*, Dâru'l-Maârif, Kahire 1962.
- Hz. Abdulbahâ, *Bazı Sorulara Cevaplar*, çev. Mecdi İnan, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 1996.
- Iron Edward A.- Melton, J. Gordon, "Maitreya", *Encyclopedia of Buddhism*, Facts On File Inc, New York, 2008.
- Işık, Hüseyin Hilmi, *Tam İlmihal Se'adet-i Ebediyye*, Hakikat Kitabevi Yay., İstanbul 2014.
- İbn Asakir, *Sîretü's-Seyyidi'l- Mesîh*, thk. Süleyman Ali Murad, Amman 1996.
- İbn Atıyye el-Endelüsî, el-Muharrerü'l-Vecîz fi Tefsîri'l-Kitâbi'l-'Azîz*, thk. Abdüsselâm Abdüşşâfi Muhammed, Beyrut Lübnan 2001.
- İbn Ebi'l Hadid, İzzüddîn Abdülhamid b. Hibetillah b. Muhammed el-Medâinî, *Şerhu Nehci'l-Belâga* thk. Muhammed Ebu'l Fadl İbrahim, yrs. 1959.
- İbn Hacer Mekki el-Heytemî, Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed, *el-Kavlü'l-Muhtasar fi 'Alâmâtü'l-Mehdi el-Muntazar*, thk. Mustafa Âşûr, Mektebetü'l-Kur'an, Kahire trs.
- İbn Haldûn, *Mukaddime*, çev. Halil Kendir, Yenişafak Yay., Ankara 2004.
- İbn Hazm, *el-Fasl*, TYEKB Yay., İstanbul 2017.
- İbn Hibbân, Ebü Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, *et-Tekâsîm ve'l-Envâ'*, thk. Mehmet Ali Sönmez, Halis Aydemir, Dâru İbn Hazm, Beyrut 1433.
- İbn İshâk, Muhammed Yesâr el-Muttalibî el-Medenî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, thk. Ahmed Ferid el-Mezidî, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 2003.
- İbn Kesîr, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Mektebetü'l-Me'ârif, Beyrut 1990.
- İbn Kuteybe, Ebü Muhammed Abdullah b. Müslim, *Te'vilü Muhtelifi'l-Hadis*, thk. Muhammed Muhyiddin Asfar, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, Beyrut 1999.
- _____, *el-İmâme ve's-Siyâse/ Hilafet ve Siyaset*, çev. Celalettin Sayık, Ankara Okulu Yay., Ankara 2017.
- İbn Mâce, Ebü Abdullah Muhammed b. Yezîd, *es-Sünen*, thk. Şu'ayb el-Arnaût vdğ., I-V, Dâru'r-Risâleti'l-Âlemiyye, Beyrut 2009.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Muhammed b. Mükerrrem, *Lisânü'l-Arab*, Dâru Sâdir, Beyrut trs.
- İbn Melâhimî, Mahmud b. Muhammed, *Kitabu'l-Mu'temed fi Usûlü'd-Din*, thk. Wilferd Madelung, Mîras-i Mektûb, yrs. 2012.
- İbn Sabbâğ, Ali b. Muhammed, *el-Fusûlü'l-Mühimme fi Ma'rifeti'l-E'imme*, thk. Samî el-Garîrî, Dâr'ül-Hadis, Kum H.1379.
- İbn Teymiyye, Şeyhülislâm Ahmed, *Mecmû'u Fetâvâ*, der. Abdurrahman b. Muhammed b. Kasım, yrs. trs.
- _____, *İbn Teymiyye Külliyyatı*, Tevhid Yay., İstanbul 1997, I, 424.
- _____, *Sirât-ı Müstakîm*, çev. Salih Uçan, Pınar Yay., İstanbul 2006.

- _____, *Tefsir Usûlüne Giriş*, çev. Yusuf Işıcık, Hikmetevi Yay., İstanbul 2018.
- İbnu'l-Kelbî, Hişâm b. Muhammed, *Kitâbu'l-Esnâm*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2017.
- İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî, *el-Kussâs ve'l-Müzekkirîn*, nşr. M. Lutfî es-Sabbağ, Beyrut 1983.
- _____, *Kitâbu'l-Kussâs ve'l-Müzekkirîn*, thk. Muhammed Zeğlul, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1406/1986.
- İbnü'l-Esîr, İzzüddîn Ali b. Muhammed el-Cezerî, *el-Kâmil fi'l-Târîh*, thk. Ebü'l-Fidâ Abdullah el-Kâdî-Muhammed Yûsuf ed-Dekkâk, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1987-2003.
- İbnü'l-Murtazâ, *Kitâbü'l-Kalâid fi Tashîhi'l-Akâid*, thk. Albert Nasrî Nâdir, Dâru'l-Meşrik, Beyrut 1985.
- İlgürel, Mücteba, "Celâli İsyânları", *TDV İslam Ansiklopedisi*, VII, ss. 252-256, İstanbul 1993.
- İlhan, Avni, "Şiilik ve Ana Prensipleri", *Erdem*, c. VIII, S. 23, ss. 375-396, yrs. 1996.
- _____, "Gaybet", *TDV İslam Ansiklopedisi*, c. XIII, ss. 410-412, İstanbul 1996.
- _____, "Şiilik ve Ana Prensipleri", *Erdem Dergisi*, c. VIII, S.23, ss.375-396, yrs. 1996.
- _____, *Mehdîlik*, Beyan Yay., İstanbul 1993.
- İmam eş-Şâtîbî, *el-İ'tisâm*, çev. Ahmet İyibildiren- Mustafa Özcan, İ'tisam Yay., Ankara trs.
- İmâm-ı Rabbânî, Ahmed-i Fârûkî Serhendî, *Mektûbât*, trc. Hüseyin Hilmi Işık, Hakikat Kitâbevi, İstanbul 2014.
- İmâmü'l-Murtazâ Muhammed b. Yahya el-Hâdî İlelhak, *Mecmûu' Kutub ve Resâili'l-İmâmi'l Murtazâ Muhammed b. Yahya el-Hâdî*, thk. Abdülkerim Ahmed Cedbân, Menşûrâtı Mektebeti't Tûrâsi'l-İslâmî, Sa'de 2002.
- İsfahânî, Ebü Nuaym Ahmed b. Abdullah b. İshâk, *Erbeûn Hadîsen fi'l-Mehdî*, thk. Ali Celâl Bakır, Kum 2000.
- İsfahani, Ebu'l-Ferec, *Kitabü'l-Eğani*, Bağdat 1954.
- İsfahânî, Râgîb, el-Müfredât, çev. Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çıra Yay. İstanbul 2012.
- İzmirli, İsmail Hakkı, "Mehdîlik Meselesi: Muallim Ata Efendinin Üçüncü Sorusuna Cevap", *Hikmet Yurdu Dergisi*, sad. Ali Duman, c.III, S. 6, s. 339, ss.339-346, yrs. 2016.
- _____, *Dürzî Mezhebi, sadeleşiren*: Ahmet Tunahan Akgün, Samer Yay., Kahramanmaraş 2020.
- Jones, Constance A., Ryan, James D., *Encyclopedia of Hinduism*, The United States of America 2007.
- Jordan, Michael, *Myths of the World: A Thematic Encyclopedia*, Kyle Limited, Great Britain 1993.
- Kadı Beyzâvî, *Envârü'l-Tenzil ve Esrârü'l-Te'vil*, çev. Şadi Eren, Selsebil Yay., İstanbul 2010.
- Kâdî Abdülcebbar, *Tesbitü Delâili'n-Nübüvve*, çev. M. Şerif Eroğlu- Ömer Aydın, TYEKB Yay., İstanbul 2017.
- _____, *el-Muğnî fi Ebvâbi'l-Tevhîd ve'l-'Adl*, thk. Mahmûd Muhammed Kâsım, trs. yrs.,.
- _____, *Tenzihü'l-Kur'ân 'ani'l-Metâ'in*, thk. Amed Abdurrahim es-Sâyih, Mektebetü'n-Nâfize, yrs. 2006.
- Kâmil Süleyman, *Yevmü'l-Halâs fi Zilli'l-Ka'imi'l-Mehdî*, Dâru'l-Kitab'ül-Lübnan, Beyrut 1993.
- Kandemir, M. Yaşar, "el-Müsned", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXII, ss. 104-105, İstanbul 2006.
- _____, "Sahihayn" *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXXV, ss.527-530, İstanbul 2008.
- _____, *Mevzu Hadisler (Menşeli-Tanıma Yolları- Tenkidi)*, M.Ü. İlahiyat Vakfı Yay., İstanbul 2017.
- Kaplan, Abdurrahim, *Bikâi'nin Nazmü'd-Dürer'inde İsrâiliyyât* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır 2018.
- Karacabey, Salih, "İsrâiliyyât'ı Belirleme Kriterleri Çerçevesinde İlahî Mesajın Birliği Meselesi", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XII, S.1, ss. 71-104, Bursa 2003.
- Karaman, Fikret, "Sahih İslam İnancında, Mehdîlik Düşüncesinin Değeri ve Hükümü", *Uluslararası Mehdîlik Sempozyumu Bildirileri*, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., ss. 117-134, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas 2018.

- Kastallâni, Şihâbüddîn Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Muhammed, İrşâdü's-Sârî li-Şerhi Sahîhi'l-Buhârî, el-Matbaatü'l-kübrâ el-Emîriyye, Mısır 1323.
- Kawamura, Leslie S., "Bodhisattvas" *Encyclopedia of Buddhism* I, 59
- Kaya, Korhan, *Hint Mitolojisi Sözlüğü*, İmge Kitapevi, Ankara 1997.
- Kaya, Mesut, Çağdaş Tefsirlerde İsrailiyat Eleştirisi, İsam Yay., Ankara 2018.
- Kaya, Remzi, "Ehl-i Kitap", *TDV İslam Ansiklopedisi*, X, ss. 516-519, İstanbul 1994.
- Kelpetin, Mahmut, "Hz. Osman'a Muhalefette Abdullah b. Sebe ve Faaliyetleri", Hz. Osman Sempozyumu, Cumhuriyet Üniversitesi Yay., ss. 235-342, Sivas 2020.
- Keşmirî, M. Onurşah, *Hz. İsâ'nın Nüzûlu*, hzr. Abdülfettâh Ebû Gudde, çev. Selahattin Yıldırım, Serkan Demir, Takdim Yay., Ankara 2021.
- Keveserî, Muhammed Zahid, *Nazratun 'Âbira fî Mezâimi Men Yunkiru Nuzûle 'İsâ*, Kahire 1362.
- Khoury, R.G. "Wahb b. Munabbih", *Encyclopaedia of Islam*, Brill, Leiden 2002, XI, ss. 34-36, s. 35.
- Kılavuz, Ulvi Murat, "Kuzey Afrika İbâzî Akidesi: Cenâvünî Örneği." *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XXIV, s. 76, ss. 71-123, Bursa 2015.
- Kırbaçoğlu, Hayri, *Alternatif Hadis Metodolojisi*, Kitabiyat Yay., Ankara 2002.
- _____, "Hz.İsâ'yı Gökten İndiren Hadislerin Tenkidi", *İslâmiyât Dergisi*, c. III, S. 4, Ankara 2000.
- Kırlangıç, Hicabi, İdrîs-i Bidlîsî Selim Şah-nâme, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995.
- Kızılgöç, Muhammed, *Yeni Dinî Hareketlerin Psikolojisi*, Marmara Akademi Yay., İstanbul 2018.
- Kinsley, David, "Avatara" *Encyclopedia Of Religion*, ed. Lindsay Jones, Macmillan Reference c.II, USA 2005.
- Kiraz, Celil, "Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelmesi (Tebşîrât)", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. X, S. 1, ss. 231-260 Bursa 2001.
- Kister, M. J., "La taqra'u l-qur'ana'ala l-mushafiiyin wa-la tahmilul-'ilma `ani l-sahafiiyin... Some Notes on the TransmisSiyon of Hadith", *Jerusalem Studies in Arabic and Islam*, XXII, ss. 127-162, Jerusalem 1988.
- _____, "İsrâilîğullarından Nakilde Bulunma Meselesi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 5, ss.125-154, Sivas 2001.
- Klausner, Joseph, *The Messianic Idea In Israel From Its Beginning To The Completion Of The Mishnab*, The Macmillan Company, New York 1955.
- Kohlberg, E., "Some Imami Shi'i Views on the Sahaba", *Belief and Law in Imami Shi'ism*, Hampshire 1991.
- Kohn, Livia, *Introducing Daoism*, World Religions Routledge Publisher, Routledge 2008.
- Köse, Ali, "Din Değiştirmenin Psiko-Sosyolojik Nedenleri", *Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri*, Ensar Yay., İstanbul 2004.
- Köse, Feyza Betül, *Medine'de Sosyal Hayat Dört Halife Dönemi*, Mana Yay., İstanbul 2016.
- Köse, Saffet, "Zeyd b. Ali", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XLIV, ss. 313-316, İstanbul 2013.
- Kramer, Samuel Noah, *Tarih Sümer'de Başlar*, Kabalcı Yay., İstanbul 1998.
- Kuhr, Amelie, *Eski Çağ'da YakınDoğu*, çev. Dilek Şendil, İş Bankası Kültür Yay., İstanbul 2010.
- Kummî, Ebu'l-Hasen Ali b. İbrahim b. Haşim *Tefsîru'l-Kummî*, Müessesetü'l-İlmâm el-Mehdî, Kum H.1435.
- Kummî/Nevbahî, *Kitâbu'l- Makalât ve'l-Fırak Fıraku'ş-Şîa/Şîi Fırkalar*, çev. Hasan Onat vdğr., Ankara Okulu Yay., Ankara 2020.
- Kuranî, *Zuhur Asrı Hz. Mehdî (a.s) Dönemi*, s.285, 404-405, 427.
- Kurt, Ali Osman, *Erken Dönem Yahudi Tarihi*, Eski-Yeni Yay., Ankara 2019.
- Kurtubî, Şemsüddîn Ebû Abdullâh Muhammed b. Ahmed, *et-Tezkire fî Ahvâli'l-Mevtâ ve Umûri'l-Âhire*, thk. Sadık b. Muhammed b. İbrahim, Mektebetu Daru'l-Minhac, Riyad 2004.
- Kutlu, Sönmez, *Türklerin İslamlaşma Sürecinde Mürcie ve Tesirleri*, Diyanet Vakfı Yay., Ankara

- 2010.
- _____, “Beklenen Kurtarıcı İnanışına Dayalı Siyasî ve Dinî Hareketlerde Mehdilik Tipolojileri”, Beklenen Kurtarıcı İnanıcı Sempozyumu, ed. Yusuf Şevki Yavuz, s. 312, ss. 291-351, Kuramer Yay., İstanbul 2017.
- Kutluay, İbrahim, “İmâmîyye Şiâsi Hadis Literatüründe Mehdî’ye Dair Rivayetlerin Sünnî Kaynaklarla Mukayesesi: Mehdî Telakkisi Ehl-i Sünnet’e Şîa’dan mı Geçti?”, *Uluslararası Mehdilik Sempozyumu Bildirileri*, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, ss. 399-433, Sivas 2018.
- Kutluay, Yaşar, *İslam ve Yahudi Mezhepleri*, Pınar Yay., İstanbul 2019.
- Kutlutürk, Cemil, “Hinduizm’e Göre Tanrı Vişnu’nun Yeryüzünde Bedenlenmesinin (Avatara/Hulûl) Temel Nedenleri”, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 55, ss. 141-160, Ankara 2015.
- Kuzgun, Şaban, “Hâni’”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XVI, ss. 33-39, İstanbul 1997.
- Kuzudışli, Ali, “el-Kütüb’ten ‘İsrailiyat’a Bir Kavramın Tarih İçindeki’ Yolculuğu”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XVI, S.1, ss. 131-164, Sivas 2012.
- _____, “İsrailiyat Hadis Rivayetleri Arasına Nasıl Karıştı?” *İsrailiyat: İsrail ve Yahudi Çalışmaları Dergisi*, no. 1, ss. 25- 53, yrs. 2017.
- Küçük, Abdurrahman- Günay, Mehmet- Küçük, Alparslan, *Dinler Tarihi*, Berikan Yay., Ankara 2014.
- _____, “Dönme”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, IX, s. 518, ss.518-520, İstanbul 1994.
- _____, *Dönmeler Tarihi*, Andaç Yay., Ankara 2003.
- Küleyni, Muhammed b. Ya’kub, *Kâfi*, Menşûrâtü’l-Fecr, Beyrut 2007.
- Lawrence, Peter, “Cargo Cults”, *Encyclopedia of Religion*, Ed. Lindsay Jones, Thomson Gale, New York 2005.
- Lecker, Micheal, “Zayd b. Thabit ‘A Jew With Two Sidelocks’: Judaism and Literacy in Pre-Islamic Medina(Yathrib)”, *Journal of Near Eastern Studies*, Vol. 56, No. 4, ss. 259-273, yrs. 1997.
- Lewis, Bernard, *Haşhaşiler Ortaçağ İslâm Dünyasında Terörizm ve Siyaset*, çev. Ali Aktan, Sebül Yay., İstanbul 1995.
- _____, *Tarihte Araplar*, çev. Hakkı Dursun Yılmaz, Pegasus Yay., İstanbul 2019.
- _____, *The Jews of Islam*, Princeton University Press, New Jersey 1984.
- _____, *The Origins of Ismailism: A Study of the Historical Background of the Fatimid Caliphate*, W.Heffer & Sons Ltd, Cambridge 1940
- M. Bâkır es-Sadr, *Bahs Havle’l-Mehdî*, Dâru’t-Teâruf, Beyrut 1977.
- Macdonald, D.B., “Kıyâmet”, *MEB İslam Ansiklopedisi*, VI, ss. 776-780, İstanbul 1977.
- _____, “Mehdî”, *MEB İslam Ansiklopedisi*, VII, İstanbul trs.
- MacEoin, Denis Martin, *The Messiah of Shiraz*, Brill, Netherlands 2009.
- Madelung, Willfred, “Abdullah bin el-Zübeyr ve Mehdî”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.7, s. 389, ss. 389-409, İzmir 1992.
- _____, “İsmâililik Eski ve Yeni Davet”, çev. Muzafer Tan, *Dini Araştırmalar*, c. IX, S.25, s. 281, ss.281-294, yrs. 2006.
- Mağribî, Samuel b. Yahya, *Yahudiliği Anlamak*, çev. Osman Cilacı, İnsan Yay., İstanbul 1995.
- Mainiyo, Attahir Shehu, Abdullahi, Muhammad Sani, “Impact of Isra’iliyyat Reports On The Islamic Creed Of Contemporary Muslims”, *Ilorin Journal of Religious Studies*, Vol.7 No.1, ss. 67-82, yrs. 2017.
- Makdisî, Mutahhar b. Tâhir, *el-Bed’ ve’t-Târîh*, Mektebetü’s-Sekâfeti’d-Diniyye, Kahire trs.
- Mâlik b. Enes, *Muvatta’*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâki, İhyâü’t-Türâsi’l-Arabî, Beyrut 1985.
- Mardin, Şerif, *Bediüzzaman Said Nursi Olayı/Modern Türkiye’de Din ve Toplumsal Değişim*, İletişim Yay., çev. Metin Çulhaoğlu, İstanbul 1992.
- Mâtürîdî, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd, *Te’vilatu’l-Kur’an Tercümesi*, ed. Yusuf Şevki Yavuz, Ensar Neşriyat, İstanbul 2018.

- Meclisi, Muhammed Bâkir, *Bihâri'l-Envâr*, Dâru İhyâi't-Turasi'l-Arabî, Beyrut/Lübnan 1983.
- Meçin, Mehmet Mekin, *Zerdüştiliğin Temel Öğretileri*(Yayımlanmamış Doktora Tezi), Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta 2019.
- Mehmet Bayraktar, *Üç Dinin Tarihi*, Say Yay., İstanbul 2016.
- Mehmet Marufi, *Nebe-i Azim*, Işık Yay. Adana 2006.
- Meral, Yasin, *Yahudilerin Ahir Zamanı -Yahudilikte Gog-Magog, Deccâl ve Mesih*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2019.
- Mertoğlu, M. Suat, "Sa'lebî, *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXVI, ss. 28-29, İstanbul 2009.
- Mes'ûdî, Ali b. Hüseyin, Mürüctü'z-Zeheb, nşr. Es'ad Dağır, Darü'l-Hicre, Kum 1409.
- _____, *et-Tenbih ve'l-İşrâf / Dünya Coğrafyası ve Tarihi*, çev. Mithat Eser, Ankara Okulu Yay., Ankara 2020.
- Meşkur, Cevad, *Mezhepler Tarihi Sözlüğü*, çev. M. Mahfuz Söylemez vdğr., Ankara Okulu Yay., Ankara 2011.
- Mevdûdî, Ebu'l Ala, *Kadiyanilik Nedir?*, çev. Ahsen Batur, İhya Yay., İstanbul 1975.
- _____, *İslam'da İhya Hareketleri*, Pınar Yay., çev. A. Ali Genç, İstanbul 1986.
- Mirza Bashir-ud-Din Mahmud Ahmad, *Introduction to the Study of the Holy Quran*, Islam International Publications, United Kingdom 2016.
- _____, *Ahmediyet'e Davet (Davetü'l Emir)*, çev. Raşit Paktürk, Islam International Publications, Almanya 2013.
- Mirza Ebul Fazıl Gulpaygani, *Mükemmel Kanıt*, çev. Ufuk Celme, Baha Basım Dağıtım, İstanbul 2014.
- Mirza Ghulam Ahmad, *Malfuzat*, Islam International Publications, United Kingdom 2021.
- _____, *The Essence of Islam*, translated: Chaudhry Muhammad Zafrullah Khan, Islam International Publications, United Kingdom 2006.
- _____, *İsa Mesih Hindistan'da*, çev. Abdulgaffar Han, Islam International Publications, İstanbul 2008.
- Momen, Moojan, *An Introduction to Shi'i Islam*, Yale University Press, New Haven and London 1985.
- _____, *The Bahâ'î Faith; A Beginner's Guide*, Oneworld Publications, yrs. 2008.
- Moor, George Foot, *Judaism: In the First Centuries of the Christian Era: The Age of Tannaim*, Hendrickson Publishers, The United States of America 2007.
- Mould, Elmer W. K., *Essential of Bible History*, The Ronald Press Company, New York 1966.
- Mowinckel, Sigmund, *He That Cometh*, Abingdon Press, yrs. trs.
- Muhammed Abîd el-Câbirî, Arap Aklının Oluşumu, çev. İbrahim Akbaba, İz Yay., İstanbul 1997.
- Muhammed Ebu Zehra, *Mezhepler Tarihi*, çev. Sıbğatullah Kaya, Çelik Yay., İstanbul 2021.
- Muhammed Fuâd b. Abdilbâki b. Sâlih el-Mısırî, *el-Mu'cemü'l-Müfehres li-elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, Dâru'l Kûtûbi'l-Mısriyye, Kahire 1364.
- Muhammed ibn İshak, Siyer, hzr. Muhammed Hamidullah, çev. Sezai Özel, Akabe Yay., İstanbul 1988.
- Muhammed Taki Misbah, *Amûziş-i Akaid /Ehl-i Beyt Mektebine Göre Akaid Dersleri*, çev. İsmail Bendiderya-Ca'fer Bendiderya, Kevser Yay., İstanbul 2007.
- Muhsin el-Emîn, *A'yânü's-Şî'a*, thk. Hasan el-Emîn, Beyrut trs.
- Muhyiddin İbnü'l-Arabî, *el-Fütûhâtü'l-Mekkiyye*, çev. Ekrem Demirli, Litera Yay., İstanbul 2010.
- _____, *Tefsir-i Kebir / Te'vilât*, trc. Vahdettin İnce, Kitsan Yay., İstanbul trs.
- Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*, thk. Abdullah Mahmûd Şehhâte, Daru İhya-i Tûras, Beyrut 2002.
- Murtaza Askerî, *Ehl-i Beyt ve Ehl-i Sünnet Ekolleri İmamet ve Sahâbe*, çev. Cafer Bendiderya-İsmail Bendiderya, Kevser Yay., İstanbul 2005.
- Murtaza Muhammed b. Yahya el-Hadi, "el-İzâh", *Mecmu': Kütübü ve Resaili'l-İmam el-Murtaza Muhammed b. Yahya el-Hadî*, Mektebetü't-Türasi'l-İslamiyye, Sa'de 2002.

- Mustafa Sabri Efendi, *Mevkîfî'l-Akl*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut 1981.
- Mustafa, Nevin A., *İslam Düşüncesinde Muhalefet*, Ayışığı Yay., İstanbul 2001.
- Muthaliffâ, Abdul, Mohamed Mihlar, Mohd Rosmizi Abd Rahmanb, "The Hindu Philosophy of Kalki Avatara from Islamic View of Nubuwwah", *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, S. 7, ss. 189-200, yrs. 2017.
- Muttakî el-Hindî, *el-Burhan fî Alâmâti Mehdîyyi Ahiri'z-Zaman*, Dâru's-Sahâbeti li't-Turâs, Tantâ 1992.
- Muvaffakuddîn Abdullah b. Ahmed b.Kudâme, *Lüm'atü'l-i'tikad*, thk. Bekir Topaloğlu, Mercan Kitap, yrs. trs.
- Mücâhid b. Cebr, *Tefsîrî'l-İmam Mücâhid b. Cebr*, thk. Muhammed Abdusselâm Ebu'n-Nîl, Dâru'l-Fikri'l-İslâmî'l-Hadîse, Mısır 1989.
- Müsâid b. Süleyman et-Tayyâr, "Tefsîrde İsrailiyyata Farklı Bir Yaklaşım", çev. Mesut Kaya, *Marife*, ss. 199-213, yrs. 2013.
- Müslim, Ebu'l-Hüseyin Müslim b. el Haccâc el-Kuşeyrî, *Sahîhu Müslim*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, thk.Ebû Kuteybe Nazar Muhammed Feriyâbî, Daru Tayyibe, Riyad 2006.
- N. Frye, Richard, "The Role of Abu Muslim in the Abbâsîd Revolt", *The Muslim World*, V. XXX-VII, ss.28-38, yrs. 1947.
- Na'nâa, Remzi, *el-İsrâiliyyât ve Eseruhâ fî Kütübi't-Tefsîr*, Dârü'l-Kalem, Beyrut 1970.
- Nasr b. Muzâhim, *Vak'atu Siffîn*, thk. Abdüsselâm Muhammed Hârûn, Dâru'l-Ceyl, Beyrut 1990.
- Nasr, Sayyed Hossein, *Expectation of the Millennium: Shiism in History*, State University of New York Press, yrs. 1989.
- Nebati, Mahmut, *Mucize, Keramet, Nüzül-i İsâ*, İnsan Yay., İstanbul 2021.
- Nesefî, Ebu'l Berekât Ahmet b. Mahmud, *el-Umde fi'l-Akaid*, çev. Temel Yeşilyurt, Kubbealtı Yay., Malatya 2000.
- Nesefî, Necmüddîn Ömer b. Muhammed b. Ahmed el-Hanefî, *Akaidü'n Nesefî*, (İslam İncancına Dair Beş Temel Eser Akaid Risaleleri, çev. Hüsamettin Vanlıoğlu, vdğr., Muallim Neşriyat, İstanbul 2017.
- Neşşâr, Ali Sâmî, *Neş'etü'l-Fikri'l-Felsefi fî'l-İslâm*, Dâru'l-Ma'ârif, Kahire 1968.
- Nev'izâde Atâi, Hadâiku'l-Hakaik, nşr. Abdülkadir Özcan, İstanbul 1989.
- Nevevî, Ebû Zekeriyâ Yahyâ b. Şeref b. Müri, *Sahîh-i Müslim bi Şerhi'n-Nevevî*, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, Beyrut 1972.
- _____, *Riyâzü's-Sâlihîn: Peygamberimizden Hayat Ölçüleri*, çev. M. Yaşar Kandemir vdğr., İstanbul 2001.
- Newby, Gordon D., "Tafsir İsrâiliyyât: The Development of Qur'an Commentary in Early Islam in its Relationships to Judaeo-Christian Traditions of Scriptural Commentaries", *Journal of the American Academy of Religion*, ss. 687-6697, yrs.1979.
- _____, *A History of The Jews of Arabian*, University of South Carolina Press, Columbia 1988.
- _____, "İsrâ'iliyyât", *A Concise Encyclopedia Of Islam*, Oneworld Publications, England 2004.
- _____, *A History of The Jews of Arabia Front Ancient Times to Their Eclipse Under Islam*, University of South Carolina Press, United States of America 1988.
- Niechciat, Paulina, "Müslüman İran'da Zerdüşti Kimliğinin İnşası", çev. Mehmet Emin Sular-Mehmet Salmazzem, Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S.2, ss.273-285, Muş 2014.
- Nisaburî, Ebû'l Kasım el-Ensârî, *el-Ğunye fî'l-Kelam*, thk. Mustafa Haseneyn Abdülhâdî, Daru's-Selam, Kahire 2010.
- Nuaym b. Hammâd, Nuaym b. Hammâd, Abdillâh el-Mervezî, *Kitâbu'l-Fiten*, thk. Semir Emin ez-Züheyrî, Mektebetü't-Tevhîd, Kahire 1991.
- Nüreddin el-Heysemî, *Mecmau'z-Zevaid*, Ocak Yay., İstanbul 2015.

- Nusservanji, Dhalla Maneckji, *History of Zoroastrianism*, New York Oxford University Press, London 1938.
- O'fahey, R. Sean, "Askıya Alınmış Süfilik -Sudan Mehdîsi ve Süfiler", çev. Kadir Gömbeyaz, *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, S. 24, ss. 97-112, yrs. 2009.
- Ocak, Ahmet Yaşar, "Türk Heterodoksi Tarihinde Zındık, Hâricî, Mülhid, ve Ehl-i Bid'at Terimlerine Dair Bazı Düşünceler", *İÜ Ed. Fak. Tarih Enstitüsü Dergisi*, S. 12, ss. 507- 520.
- _____, "Babaîlik", *TDV İslam Ansiklopedisi*, IV, ss. 373-374, İstanbul 1991.
- _____, *Babailer İsyanı- Aleviliğin Tarihsel Altyapısı*, Dergah Yay., İstanbul 2011.
- _____, *Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler*, İstanbul 1998.
- Onat, Hasan, *Emevîler Devri Şii Hareketleri ve Günümüz Şiiliği*, TDV Yay., Ankara 1993.
- _____, "Ebû Hâşim, Abdullah b. Muhammed", *TDV İslam Ansiklopedisi*, X, ss. 146, İstanbul 1994.
- _____, "İbrâhim b. Eşter", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXI, ss. 302, İstanbul 2000.
- _____, "Mehdîlik Meselesini Nasıl Anlayalım?", *Uluslararası Mehdîlik Sempozyumu Bildirileri*, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., ss. 637-652, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas 2018.
- Oruç, Muhammed Cihat, *Mehdîlik Düşüncesinin İslam Mezheplerindeki Yansıması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Şırnak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şırnak 2016.
- Osman, Ghada, *The Christians of Late Sixth and Early Seventh Century Mecca and Medina: An Investigation into the Arabic Sources*, Harvard Üniversitesi 2001.
- Ömer Nasuhi Bilmen, *Muvazzah İlm-i Kelam*, Semerkand Yay., İstanbul 2015.
- Öngören, Reşat, "Tasavvuf", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XL, ss. 119-126, İstanbul 2011.
- Öz, Mustafa "Galiyye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XIII, ss. 333-337, İstanbul 1996.
- _____, "Dürzîlik", *TDV İslam Ansiklopedisi*, X, ss. 39-48, İstanbul 1994.
- _____, "İsmâiliyye Mezhebi", *Milletlerarası Tarihte ve Günümüzde Şiilik Sempozyumu*, İsav Yay., ss.605-645, İstanbul 1993.
- _____, "Mehdîlik", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVIII, s. 384, ss. 384-386, Ankara 2003.
- _____, "Muhammed Ahmed el-Mehdî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXX, ss. 494-497, Ankara 2020.
- _____, "Şeyhiyye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXIX, ss.84-86, İstanbul 2010.
- _____, "Zeyd b. Zeynelâbidîn ve Zeydiyye", *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.19, ss. 43-58, İstanbul 2000.
- _____, *İmâmiyye Şiâsi'nda On İkinci İmam ve Mehdî İnancı*, M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul 2021.
- Öz, Mustafa, "Müsâ el-Kâzım", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXI, ss. 219-221, Ankara 2021.
- Özaydın, Abdülkerim, "Amr b. Lühay" *TDV İslam Ansiklopedisi*, III, ss. 87-88, İstanbul 1991.
- Özdağ, Abdullah, "Sudan'da Mehdîlik Hareketi (1881-1885)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, c. 37, S. 63, ss. 309-330, yrs. 2018.
- Özkuyumcu, Nadir, "Haris b. Süreyc", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XVI, ss. 201, İstanbul 1997.
- Özşuca, Neyir, *Bahâî Tarihi Özeti*, Özdemir Basımevi, İstanbul 1987.
- Öztürk, Eyüp, "Osmanlı Mehdîlik Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, c. XV, S.29, ss. 375-407, yrs. 2017.
- _____, "Osmanlı'nın Son Döneminde Bir Mehdîlik (Peygamberlik) İddiası: Bosnalı Hafız Abdullah Efendi Olayı", *Toplum Bilimleri Dergisi*, c. VI, S. 11, ss. 117-128, yrs. 2012.
- Öztürk, Mustafa, "Kur'an Kıssaları Bağlamında İsrailiyyat Meselesine Farklı Bir Yaklaşım, Tefsirde İsrailiyat Karşıtı Söyleminin Tahlil ve Tenkidi", *İslami İlimler Dergisi*, 11/68, c. 9; S.1, ss.11-68, yrs. 2014.
- _____, *Tefsirde Ehl-i Sünnet & Şîa Polemikleri*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2012.
- _____, *Tefsirin Halleri*, Ankara Okulu Yay., Ankara 2013.
- Paçacı, Mehmet, *Kur'an'da ve Kitab-ı Mukaddes'te Ahiret İnancı*, Nun Yay., İstanbul 1994.

- Peker, J. Christiaan, *Paul the Apostle*, Fortress Press, Philadelphia 1984.
- Pezdevî, Ebû'l-Yüsr Muhammed, *Usulü'd-Dîn*, thk. Hans Peter Linss, Mektebetü'l-Ezheriyye li't-Tûras, Kahire 2005.
- Philiph, Neil, *Myths & Legends Explained*, DK Publishing, New York 2007.
- Rabinowitz, Louis Isaac, "Israel", *Encyclopaedia Judaica*, ed. Fred Skolnik, Keter Publishing House Ltd, X., ss.98-99, USA 2007.
- Râzî, Fahreddin, *Tefsîr-i Kebîr*, çev. Suat Yıldırım vdğr., Huzur Yay., İstanbul 2002.
- Rebî' b. Habîb, *el-Câmi 'u's-Sahîh*, yrs. 2011.
- Resâilü'l-Hikme*, el-Mesîhiyye, 54. Risale.
- _____, et-Te'akkub ve'l-İftikâd, 55. Risale.
- _____, et-Tahzîr ve't-Tenbîh, 33. Risale.
- Resî, Kasım b. İbrâhîm, *Mecmûu Kütübi ve Resâilü'l-İmam*, thk. Abdülkerim Ahmed Cedbân, Daru'l-Hikmeti'l-Yemaniyye, San'a 2001.
- Reşîd Rızâ, *Tefsîru'l-Menâr*, çev. Mehmet Erdoğan- İbrahim Tüfekçi, Ekin Yay., İstanbul 2011.
- Ringgren, Helmer, "Messianism: An Overview", *Encyclopedia Of Religion*, ed. Lindsay Jones, VIII, ss. 5972.
- Röhrborn, Klaus, "Uygur Budizminde Nirvana Öğretisi", çev. Hakan Yaman, *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 63 (2), ss.145-166 yrs. 2009.
- Sâbüni, Nüreddîn Ahmed b. Mahmûd b. Ebî Bekr, *el-Kifâye fi'l-Bidâye*, thk. Muhammed Aruçi, Daru İbn Hazm, İstanbul 2014.
- _____, *el-Bidâye fi Usûli'd-Dîn*, thk. Bekir Topaloğlu, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2005.
- Sachedina, Abdulaziz Abdulhussein, *Islamic Messianism : The Idea of Mahdi in Twelver Shiism*, State University of New York Press, New York, 1981.
- Sâdik el-Hüseynî eş-Şîrâzî, *el-Mehdî fi'l-Kur'an*, Şebeketü'l-Fikr, Beyrut 2003.
- Sadruşşeria es-Sânî, Ubeydullâh b. Mesûd, Ta'dîlül-'ulûm, Süleymaniye Ktp-Hamidiyye, no:721, vr. 196b-197a.
- Saffâr, Ebû İshâk İbrâhîm b. İsmâil el-Buhârî, *Telhisü'l-Edille li-Kavâ'idi't-Tevhid*, thk. Angelika Brodersen, el-Ma'hedü'l-İlmânî li-ebhâsi's-Şarkîyye, Beyrut 2011.
- Sâfî Gulpeygânî, Lutfüllah, *Muntehabü'l-Eser Fi'l-İmami's-Sani Aşer*, Beyrut Lübnan 1983.
- Sâid Nursî, *Risale-i Nur Külliyyatı'ndan Barla Lahikası*, Envar Neşriyat, İstanbul 1995.
- _____, *Risale-i Nur Külliyyatı'ndan Emirdağ Lahikası*, Envar Neşriyat, İstanbul 1995.
- _____, *Risale-i Nur Külliyyatı'ndan Kastamonu Lahikası*, Envar Neşriyat, İstanbul 1995.
- _____, *Risale-i Nur Külliyyatı'ndan Mektubat*, Yeni Asya Neşriyat, yrs. trs.,
- _____, *Risale-i Nur Külliyyatı'ndan Sikke-i Tasdik-i Gaybî*, Yeni Asya Neşriyat, yrs. trs.
- _____, *Risale-i Nur Külliyyatı'ndan Şuâlar (On Dördüncü Şuâ/ Hatalar ve Cevaplar)*, Envar Neşriyat, İstanbul 1995.
- _____, *Tarihçe-i Hayat*, trs. yrs.
- Salam, Habîbullah Mohammad, İskender Evrenosoğlu ve Mehdîlik İddiası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 2020.
- Salih, Suphi, *Hadis İlimleri ve İstılahları*, çev. M.Yaşar Kandemir, Ankara 1971.
- Sâlimî, Ebu Şekur, *et-Temhid fi Beyânî't-Tevhid*, thk. Ömür Türkmen, İsam Yayınları, İstanbul 2017.
- Sâlimî, Nüreddîn Abdullah b. Hamîd (Humeyd), *Cevabatü'l-İmam es-Sâlimî*, Mektebetü'l-İmam es-Sâlimî, Umman 2010.
- San'ânî, Yahya b. Hüseyin b. Kasım b. Muhammed b. Ali, *Gâyetü'l-Emânî fi Ahbâri'l-Kuturi'l-Yemânî*, tah. Saîd Abdülfettah Aşur, Dârü'l-Katibi'l-Arabi, Kahire 1968.
- Sarbatoare, Octavian, *Messianic Ideas: Historical Sources and some Contemporary Expectations of Fulfilment*, The University of Sydney, Sydney 2004.
- _____, "Buda Dininde Mehdî İnancı ve Buda'dan Bir Rivayet", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.4, s. 77, ss. 77-90, Erzurum 1980.

- _____, "Mehdî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVIII, s. 369, ss. 369-371, Ankara 2003.
- _____, *Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi*, Fakülte Kitabevi, Isparta 2011, s. 235.
- _____, *Dinlerde Mehdî ve Mesih Tasavvuru*, Düşün Yay., İstanbul 2017.
- Sarmış, İbrahim, *Hz. İsa ve Mesih İnancı*, Düşün Yay., İstanbul 2015.
- Satya Pal Ruhela, Sri Sathya Sai as Kalki Avatar, B.R. Publishing Corporation, Delhi 1996.
- Sayce, Archibald Henry, *The Religions of Ancient Egypt and Babylonia*, T. & T. Clark, Edinburg 1903.
- Sayım, Huzeyfe, "Zerdüştîlik'de Kozmogoni ve Yaratılış", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.16, s. 94, ss.91-101, Kayseri 2004.
- Schalit, Abraham- Gibson, Shimon, "Dionysus, Cult Of.," *Encyclopaedia Judaica*, United States of c. V, s. 674, America 2007.
- Schimmel, AnneMarie, *Dinler Tarihine Giriş*, hzr. Recep Kibar, Kırkambar Yay., İstanbul 1999.
- _____, *İslam'ın Mistik Boyutları* çev. Ergun Kocabıyık, Kabalıcı Yay., İstanbul 2004, s. 215.
- Schmitz, M., "Ka'b al-Ahbâr", *The Encyclopaedia of Islam*, II, s. 582-583, London 1927.
- Seidel, Anna, *Taoist Messianism*, Pub. Brill Numen, Vol. XXXI, S. 2, ss. 161-174. Yrs. 1984.
- Selânikî Mustafa Efendi, Târîh-i Selânikî, nşr. Mehmet İpşirli, İstanbul 1989.
- Semerkindî, Ebü'l-Leys Nasr b. Muhammed b. Ahmed b. İbrâhîm, *Tefsîru's-Semerkindî*, thk. Ali Muhammed Muavviz, Adil Ahmed Abdulmevcûd, Zekerîyya Abdülmecid en-Nûtî, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1993.
- Seyyid Razî, *Nehcü'l-Belâğa*, çev. Kadri Çelik, Kevser Yay., İstanbul 2012.
- Seyyid, Eymen Fuad, *Tarihu'l-Mezahibi'd-Diniyye fi Bilâdi'l-Yemen*, Daru'l-Mısıriyye, Kahire 1988.
- _____, "Fâtîmiler", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XII, s. 229-230, ss. 228-237, İstanbul 1995.
- _____, "Mehdîler", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVIII, s. 382, ss.382, Ankara 2003.
- Shadid, Irfan, "İslam ve Doğu Hıristiyanları: Mekke Milâdî 610-622", çev. Zekiye Sönmez, *Dini Araştırmalar Dergisi*, c. XX, S. 51, s. 190, ss. 187-210, yrs. 2017.
- _____, *Byzantium and the Arabs In The Sixth Century*, Dumbarton Oaks, United States of America 2009.
- Shek, Richard, "Millenarianism: Chinese Millenarian Movements", *Encyclopedia of Religion*, ed. Lindsay Jones, Macmillan Reference USA, ss. 6038-6042, USA 2005.
- Smith-Christopher, Daniel, "Reassessing the Historical and Sociological Impact of the Babylonian Exile (597/587-539 BCE)", *In Exile: Old Testament, Jewish and Christian Conceptions*, ed. James Scott, Brill, Leiden 1997.
- So Said the Promised Messiah*, translated by: Naseem Saifi, Vakalat-i Tasnif Tahrik-i Jadid, Rawah Pakistan.
- Solak-zâde Mehmed Hemdemî Çelebi, *Solak-zâde Tarihi* (haz. Vahid Çabuk), Ankara 1989.
- Sönmez, Zekiye, *İslam'ın Ortaya Çıktığı Dönemde Arap Yarımadasında Hıristiyanlık*, TDV Yay., Ankara 2012.
- Sponberg, Alan, *Maitreya, the Future Buddha*, West Nyack, N.Y. Cambridge University Press 1988.
- _____, "Maitreya", *Encyclopedia of Buddhism*.
- Sri Kalki Purana, edt: Purnaprajna Das, Tai Nitai Press, India 2006.
- Stearns, Peter N., Super, John C., Turley, Briane K., *Religion in World History*, Routledge, New York 2006.
- Stearns, Peter N., vdğr., *Religion in World History*, New York 2006.
- Stepaniant, Marietta, "Zerdüştlüğün İslam'la Karşılaşması", çev. Cahid Kara, *İslami Araştırmalar Dergisi*, XXIII, S. 2, ss. 89-99, yrs. 2012.
- Süyûtî, Celâlüddîn, *İtkân fi Ulûmi'l Kur'ân*, thk. Mustafa Şeyh Mustafa, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 2008.
- Şarbâsî, Ahmed, "Bir Edeb Örneği Olarak Raşit Halifelerin Beşincisi Ömer b. Abdilaziz'den Seç-

- tiklerim”, çev. Ahmet Yılmaz, İstem, S.8, s. 259, ss. 255-262, yrs. 2006.
- Şehristânî, *el-Milel ve'n-Nihal*, thk. Ahmet Fehmi Muhammed, Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Beyrut 1992.
- Şeltut, Mahmûd, “Îsâ'nın Ref'i”, çev. E. Ruhi Fıġlalı, *AÜİFD.*, XXIII, ss. 319- 324, Ankara 1978.
- Şems, Muhammed Celal, *Beklenen Mehdî ve Mesîh Hakkında Bir İnceleme*, Islam International Publications, Frankurt 2018.
- Şenzeybek, Aytekin, “Başlangıçtan Günümüze Dürzilik”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.31, ss. 173-216, Konya 2011.
- _____, *Resâilü'l-Hikme'ye Göre Dürzî İnanç Esasları* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya 2008.
- Şerefi, Abdullah b. Ahmed, *el-Mesabihü's-Satuati'l-Envar: Tefsiru Ehli'l-Beyt*, thk. Muhammed Kâsım el-Haşimi, Mektebetü't-Türasi'l-İslâmî, Sa'de 1998-2003.
- Şevki Efendi, *Bahâî Dininin I. Yüzyılı*, Bahai Eserleri Basım, yrs. trs.
- Şeyh Müfid, Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed b. en-Nu'mân, *el-İrşâd*, el-Mektebetü'l-Haydariyye, Necef 1963.
- Şeyh Sadûk, İbn Bâbeveyh, *Kemâlü'd-Dîn ve Temâmü'n-Ni'me*, thk. Ahmed el-Mâhûzî, İran-Kum 2018.
- _____, *Risâletü'l-İ'tikadâti'l-İmâmîyye (Şii İmâmîyye'nin İnanç Esasları)*, çev. Ethem Ruhi Fıġlalı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1978.
- Şık, İsmail - Gökâlp, Yusuf, Sosyal Teoloji Bağlamında “Mehdilik” Algısına Bir Bakış: İzmirli İsmail Hakkı ve Cemaleddin Afgâni Karşılaştırması, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, c. III, S. 3, ss. 509-531, yrs. 2014.
- _____, “Bir Osmanlı Arşiv Belgesi Işığında Cemâleddin Afgâni'de Mehdilik Anlayışı”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XVII, S. 1, ss. 31-50, Elazığ 2012.
- Şimşek, Özkan, “Mehdilik ve Nüzül-i İsa Tartışmalarında Mutezili Yaklaşım”, *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. IV, S.2, ss. 273-316, Kıbrıs 2018.
- _____, *Mehdilik ve Nüzül-i İsa Tartışmaları İslam'ın Klasik Çağında Eskatolojik Kurtarıcı İnanç*, Fecr Yay., Ankara 2019.
- Tabatabaî, M. Hüseyin, *Tüm Boyutlarıyla İslam'da Şîa*, çev. Kadir Akaras-Abbas Akyüz, Kevser Yay., İstanbul 2009.
- _____, *el-Mizân fî Tefsiri'l-Kur'an*, çev. Vahdettin İnce, Kevser Yay., İstanbul 2017.
- Taberânî, Ebû'l-Kasım Süleymân b. Ahmed, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, thk. Târik b. İvazullah- Abdülmuhsin b. İbrâhim el-Hüseynî, Dârü'l-Harameyn, yrs. 1995.
- Taberî, Muhammed b. Cerîr, *Câmi'u'l-Beyân 'an Te'vili Âyi'l-Kur'an*, thk. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî, Dâru Hicr, yrs. 2008.
- _____, *Târîhu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm, Dâru'l-Mearif bi-Mısır, Kahire trs.
- Tabersî, *el-İhticâc*, thk. Seyyid Muhammed Bâkır Hânsârî, yrs. 1966.
- Taherazdeh, Adip, *H. Bahâullah'ın Zuhuru*, çev. Süreyya Güler, Baha Basım Dağıtım, İstanbul trs.
- Tan, Muzaffer, “Erken Dönem İsmaililik ve Temel Görüşleri”, *EKEV Akademi Dergisi*, S.39, ss. 73-86, yrs. 2009.
- _____, “Geçmişten Günümüze Dürzilik”, *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, c. II, S.2, ss. 61-82, yrs. 2012.
- Taylesânizâde Hâfiz Abdullah Efendi, *Taylasânizâde Hâfiz Abdullah Efendi Tarihi: İstanbul'un Uzun Dört Yılı*, nşr. Feridun Emecen, Tarih ve Tabiat Vakfı Yay., İstanbul 2003.
- Teftâzânî, Sa'düddin b. Fahriddin Ömer b. Burhâniddin Abdillâh, Şerhu'l-Makasid, thk. Abdurrahman Umeyra, Âlemü'l-Kütüb, Beyrut 1997.
- _____, *Makâsıdu'l-Kelâm fî 'Akâidi'l-İslâm*, TYEKB Yay., çev. İrfan Eyibil, İstanbul 2019.
- _____, *Şerh'ul-Akâidi'n-Nesefiyye*, thk. Ali Kemâl, Dâru İhyâi'l-Türâsi'l-Arabî, Beyrut 2013.
- Tekin, Davut, *H. İsâ'nın Nüzülü ile İlgili Rivayetlerin Tahric ve Tenkidi: Hicri 153 ve 241 Ta-*

- rihleri Arası Hadis Eserleri Örnekleme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2013.
- Tekin, Şinasi, *Maytrisimit, Burkancılığın Mehdîsi Maitreya ile Buluşma Uygurca İptidâi Bir Dram*, Ankara 1976.
- Tekindağ, Şehabeddin, “Şah Kulu Baba Tekeli İsyanı”, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, c. I, S. 3, ss.34-39, yrs. 1968.
- Thompson, Thomas L., “The Exile in History and Myth:a Response to Hans Barstad”, *Leading Captivity Captive*, ed. Lester L. Grabbe., ss.101-118, England 1998.
- Tirmizî, Ebû İsa Muhammed b. İsa, *el-Câmi u'l-Kebîr*, nşr. Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut 1996.
- Topaloğlu, Bekir, *Kelâm Araştırmaları Üzerine Düşünceler*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yay, İstanbul 2004.
- Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi Târîhi, hzr. haz. Ziya Yılmaz, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2003.
- Torrey, Charles, *Jewish Foundation of Islam*, Jewish Enstitute of Religion Press, New York 1933.
- Toru, Ümüt, “Mehdî Düşüncesinin Ehl-i Sünnet'in Şiilik Algısına Etkisi ve Çağdaş Yansımaları” Uluslararası Mehdîlik Sempozyumu Bildirileri, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., ss. 599-617, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas 2018.
- Tottoli, Robert, “İslâmî Literatürde İsrâiliyyât Teriminin Kökeni ve Kullanımı”, *Marife Dergisi*, çev. Mesut Kaya, c.10, S.2, ss. 201-215, Konya 2010.
- Trimingham, J. Spencer, *Christianity Among the Arabs in Pre-Islamic Times*, Longman Group Limited, London 1979.
- Turan, Abdullah, *Ehl-i Beyt Mektevinde Temel İnançlar İmamet ve Mead*, Al-i Taha Yay., İstanbul trs.
- Tureysisi, Rüküddin Ebi Tahir, *Müteşabihü'l-Kur'an*, thk. Abdurrahman b. Süleyman es-Salimî Ma'hadü Mahtutati'l-Arabi, Kahire 2015.
- Turtuşî, *Sıracu'l-Müluk*, hzr. Said Aykut, İnsan Yay., İstanbul 2011.
- Tûsi, Ebû Ca'fer Muhammed b. el-Hasen b. Ali, *et-Tibyân fi Tefsiri'l-Kur'an*, thk. Ahmed Habîb Kasîr el-Âmilî, Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabi, Beyrut trs.
- Tümer, Günay, “Budizm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, VI, ss. 352-360, İstanbul 1992.
- Uğur, Mücteba, “Va'z, Kıssacılık ve Hadiste Kussâs”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 28, ss. 291-326 Ankara 1986.
- Ûşî, Sirâcüddîn Ali b. Osmân, *Emâlî (Emâlî Şerhi içinde)*, Bekir Topaloğlu, İfav Yay., İstanbul 2018.
- Utku, Nihal Şahin, “Beklenen Kurtarıcı İnançının Siyasî-Dini İdeoloji Olarak Ortaya Çıkışı”, *Beklenen Kurtarıcı İnanç Sempozyumu*, ed. Yusuf Şevki Yavuz, ss. 61-86, İstanbul 2017.
- Uyar, Ahmet, “Hadislerde Kıssa ve Kıssacıların Hadisler Üzerindeki Olumsuz Etkileri”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 20, ss. 25-56, Kayseri 2015.
- Uzun, Nihat, “Sahâbenin Tefsirde İsrailiyata Bakışı”, *Karadeniz Teknik Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.2, ss. 7-39, Trabzon 2015.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, “Emir Çoban Soldoz ve Demirtaş”, *Belleten*, c. XXXI, S. 124, ss. 601-646, yrs. 1966.
- Ünlü, Ahmet Mahmut, *Hazret-i Mehdî Muhakkak Gelecek Fakat Bu Yüzyılda Değil*, Arifan Yayınları, İstanbul 2009.
- Ûnver, Mustafa, *Celaleyn Tefsirindeki Öteki*, Sidre Yay., Samsun 2008.
- Ûzüm, İlyas, “İsnâşeriyye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIII, ss. 147-149, İstanbul 2001.
- _____, “Kızılbaş”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXV, ss. 546-557, Ankara 2022.
- _____, “Nusayrılık”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXXIII, ss. 270-274, İstanbul 2007.
- _____, “Şîa”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXXIX, ss.116-120, İstanbul 2010.
- Vâkıdî, Muhammed b. Ömer b. Vâkıd, *Kitâbü'l-Megâzî*, nşr. Marsden Jones, London Oxford Uni-

- versity Press, London 1966.
- Vediâ Tâhâ en-Necm, *el-Kasas ve 'l-Kussâs fi 'l-Edebi 'l-İslâmî*, Kuveyt 1972.
- Vercelânî, Ebû Ya'kub Yûsuf b. İbrâhîm es-Sedrâtî, *ed-Delîl ve 'l-Burhân*, thk.Sâlim b. Hamed el-Hârîsî, Vizâretü't-Türâs ve's-Sekâfe, Amman 2006.
- Volten, Gerlof Van, *Emevîler Devrinde Arab Hakimiyeti, Şîa ve Mesîh Akideleri*, çev. Mehmet Hatipoğlu, Otto Yay., Ankara 2017.
- Volkan, Vamık, *Körü Körüne İnanç Kriz ve Terör Dönemlerinde Geniş Gruplar ve Liderleri*, çev. Özgür Karaçam, Okuyan Us Yay., İstanbul 2005.
- W. Gesenius, *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, ed. Fr. Brown v.dğr., The Oxford University Press, England 1907.
- Waardenburg, Jacques, "Mesîh", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXIX, ss.306-310, Ankara 2004.
- Wach, Joachim, "Dinler Tarihi ve Din Felsefesinde Kurtarıcı ve Kurtuluş", çev. Ali Coşkun, *Mesîhi Beklerken: Mesîhçi ve Millenarist Haberler*, ed. Ali Coşkun, Rağbet Yayınları, İstanbul 2003.
- Walker, Paul, "Eternal Cosmos and Womb of History: Time in Early İsmâ'îlî History", *International Journal of Middle East Studies*, Vol. 9, No.3, ss. 355-366.
- Wallis, Wilson D., *Messiahs Their Role in Civilization*, American Council on Public Affairs, Washington trs.
- Walter, H. A., *The Religious Life of India: The Ahmediyya Movement*, Oxford University Press, London 1918.
- Watt, Montgomery W., *Hız Muhammed'in Mekkesi*, Kuramer Yay., çev.Mehmet Akif Ersin, İstanbul 2017.
- _____, İslam Nedir?, çev. Elif Rıza, Birleşik Yay., İstanbul 1993.
- _____, *İslami Hareketler ve Modernlik*, çev. Turan Koç, İz Yay., İstanbul 1997.
- _____, "Shi'ism under The Umayyads", *JRAS*, ss.158-172 London 1960.
- _____, *Müslüman-Hıristiyan Diyalogu*, çev. Fuat Aydın, Birey Yay., İstanbul 2000.
- _____, *Hız Muhammed Medine'de*, çev. Süleyman Kalkan, Kuramer Yay., İstanbul 2016.
- _____, İslam Düşüncesinin Teşekkül Dönemi, çev. Osman Demir, Ketebe Yay., İstanbul 2021.
- Weigall, Arthur, *Hıristiyanlığımızdaki Putperestlik*, Ozan Yayıncılık, yrs. 2002.
- Wellhausen, Julius, *Arap Devleti ve Sükutu*, çev. Fikret İşıltan, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963.
- Wicher, Edward A., "Ancient Jewish Views of the Messiah", *The Biblical World*, The University of Chicago Press., Vol. 34, No. 6, ss. 403-409, America 1909.
- Wilkins, W.J., *Hindu Mythology, Vedic and Puranic*, Printed by William Clowes and Sons, London 1913.
- Yaniç, Sema, "XIV. Asrın İlk Yarısında Anadolu'da Mehdî Bekleme Temâyülü ve Timurtaş'ın Mehdîliği Meselesi", Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. XXX, S. 30, ss. 181-195, Konya 2010.
- Yargıcı, Atilla, "Tefsirlerde İsrâiliyyât Konusuna Eleştirel Bir Yaklaşım", *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 11, S.15, ss.53-67, Şanlıurfa 2006.
- Yavuz, Yusuf Şevki, "Eş'ariyye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XI, ss. 447-455, İstanbul 1995.
- _____, "Mehdî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVIII, ss. 371-374, Ankara 2003.
- _____, "Beklenen Kurtarıcı İnancının İslâm Akaidine Giriş Serüveni", *Beklenen Kurtarıcı İnanıcı Sempozyumu*, ed. Yusuf Şevki Yavuz, ss. 177-219, Kuramer Yay., İstanbul 2017.
- _____, "Mâtürîdiyye", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXVIII, ss.165-175, Ankara 2003.
- Yaykan, Zeynep, İslam Süfzminde Hz. İsa (A.S.)'ya Yaklaşım: Hz. Mevlânâ, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Velî Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2007.
- Yazıcı, İshak, "Kur'an'a Göre Hz. İsa'nın Ref'i ve İlgili Ayetlerin Yorumlarının Tahlihi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XX, S. XX-XXI, ss. 69-101, Samsun 2005.

- Yazır, Muhammed Hamdi, *Hak Dini Kur'an Dili*, sad. İsmail Karaçam vdğr, Azim Dağıtım, İstanbul trs.
- Yeo Khiok-Khng, "Messianic Predestination in Romans and Classical Confucianism", *Sino-Christian Theology*, ed. Pan-chiu Lai -Jason Lam, Published by: Peter Lang AG, ss. 179-201, yrs. trs.
- Yıkılmaz, Yusuf, "Ruhun Yeniden Dirilmesi Unsuru Üzerinden Zerdüştlük-Yahudilik Etkileşimi", Çanakkale Üniversitesi On Sekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, S.11, ss.149-158, Çanakkale 2017.
- Yıldırım, Nimet, *İran Mitolojisi*, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2012, 536;
- Yıldız, Hakkı Dursun, "Ebü Müslim-i Horasânî", *TDV İslam Ansiklopedisi*, X, ss.197-199, İstanbul 1994.
- _____, "Abbâsiler", *TDV İslam Ansiklopedisi*, I, ss.31-48, İstanbul 1998.
- _____, "Ebü'l-Abbas es-Seffah", *TDV İslam Ansiklopedisi*, X, ss. 283-284, İstanbul 1994.
- Yıldız, Harun "Hâricîlik", *İslâm Mezhepleri Tarihi*, edt. M. Saffet Sarıkaya-Mehmet Ümit, Nobel Yay., Ankara 2020.
- Yıldız, Muhammed Ali, "İrfani Gelenekte Mehdîlik Tasavvuru ve Mehdîlik Kavramının İzdüşümü Olarak Kutup Kavramı", *Uluslararası Mehdîlik Sempozyumu Bildirileri*, (Sivas, Eylül, 29-30 2017), ed. Mehmet Tıraşçı ve dğr., s. 473, ss. 465-483, Cumhuriyet Üniversitesi Matbaası, Sivas 2018.
- _____, "Tasavvufta Mehdîlik", *Turkish Studies*, c. XIII, S.2, ss. 653-667, yrs. 2018.
- Yiğit, İsmail "Muhtâr es-Sekafi", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, XXXI, s. 54, ss. 54-55, Ankara 2020.
- _____, "Osman", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXIII, ss.438-443, İstanbul 2007.
- _____, "Ömer bin Abdülaziz", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XXXIV, ss. 53-55, İstanbul 2007.
- _____, *Emevîler*, İsam Yay., İstanbul 2019.
- Yitik, Ali İhsan, "Hinduizm", *Yaşayan Dünya Dinleri*, ed. Şinasi Gündüz, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2007.
- _____, "Taoculuk", *TDV İslam Ansiklopedisi*, XL, ss.10-12, İstanbul 2011.
- Yöner, Ahmet, "Kadiyânîlik Bağlamında Mehdîlik", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. XIII, S.24, ss. 175-191, Sakarya 2011.
- Yûsuf el-İş, *ed-Devletü'l-Ümeviyye ve'l-Ahdasu elleti Sebekatha ve Mehdedet leha İbtidaen Fitneti Osmân, Dârü'l-Fikr, Dimaşk 1985.*
- Yücel, Ahmet, "Mehdî Hadislerinin Temel Hadis Kaynaklarındaki Anlamı", Beklenen Kurtarıcı İnancı Sempozyumu, ed. Yusuf Şevki Yavuz, ss. 141-173, Kuramer Yay., İstanbul 2017.
- Yüksel, Emrullah, "Tarih-i Cevdet'e Göre Dürzîlerin Adetleri ve İnançları", Ahmet Cevdet Paşa Sempozyumu, 9-11 Haziran 1995, Ankara 1997,
- Zebîdî, Ebü'l-Feyz Muhammed b. Muhammed, *Tâcü'l-'arûs min Cevâhiri'l-Kâmûs*, thk. Komisyon, et-Türâsü'l-Arabî, Kuveyt 1965-2001.
- Zehebî, İmam Şemseddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân, *Siyeru A'lamî'n-Nübela*, thk. Şuayb el-Arnaût, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1982.
- Zehebî, Muhammed Hüseyin, *el-İsrâîliyyât fi'l-Tefsîr ve'l-Hadîs*, Mektebetü Vehbe, Kahire trs.
- _____, *et-Tefsîr ve'l-Müfessirûn*, Mektebetü Vehbe, Kahire trs.
- _____, *Tefsîr Tarihi*, çev. Halil Aldemir, Beka Yay., İstanbul 2018.
- Zemaşşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî, *el-Keşşâf 'an Haka'iki Ğavâmidü'l-Tenzîl*, çev. Muhammed Coşkun, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, İstanbul 2016.
- Zerendi, Muhammed, *Nebil Tarihi*, çev. Minu Deraşan Sabet, Baha Basım Dağıtım, İstanbul 2001.
- Zorlu, İlğaz, *Selanikliler ve Şişli Terakki Yolsuzluğu*, İstanbul 2000.
- <http://hinduonline.co/Scriptures/Puranas/LingaPurana.html>
- <http://veda.wikidot.com/varnashrama-dharma>
- http://worldreligions-taoism-ab.blogspot.com/2011/01/salvationultimate-goal_15.html

<http://www.avesta.org/yasna/yasna.htm>
<http://www.manbarazzidiah.com/bookDetails.aspx?bookID=246>
<https://mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-cagnn-onderi-devrin-imam-Mehdi-resul-ki?chapter=3688>
<https://mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-cagnn-onderi-devrin-imam-Mehdi-resul-ki?chapter=3667>
<https://mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-cagnn-onderi-devrin-imam-Mehdi-resul-ki?chapter=3668>
<https://mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-cagnn-onderi-devrin-imam-Mehdi-resul-ki?chapter=3669>
<https://mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-cagnn-onderi-devrin-imam-Mehdi-resul-ki?chapter=3672>
<https://mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-cagnn-onderi-devrin-imam-Mehdi-resul-ki?chapter=3683>
<https://mihir.com/kitaplar/1798/hidayet-cagnn-onderi-devrin-imam-Mehdi-resul-ki?chapter=3674>
<https://mihir.com/kitaplar/263/imam-iskender-ali-mihir-hazretleri?chapter=1408>
<https://musabagci.tr.gg/Hz-.-%26%23304%3Bsa-h-y%26%23305%3B-G.oe.kten-%26%23304%3Bndiren-Hadisleri-Tenkidi.htm>
<https://pages.charlotte.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-of-r-shimon-b-yohai/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/pseudo-ephrem-syriac/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-ha-masiah-2/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-of-r-shimon-b-yohai/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-of-r-shimon-b-yohai/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-ha-masiah-2/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-ha-masiah-2/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/pirqe-masiah/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/mid-rash-wa-yosha-end-2/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-of-r-shimon-b-yohai/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/mid-rash-wa-yosha-end-2/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/otot-of-r-shimon-b-yohai/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/pirqe-masiah/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/mid-rash-wa-yosha-end-2/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/pirqe-masiah/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/responsum-of-hai-gaon-on-redemption/>
<https://pages.uncc.edu/john-reeves/research-projects/trajectories-in-near-eastern-apocalyptic/mid-rash-wa-yosha-end-2/>
<https://pirlantaoku.com/section/5b099138b86cc900105dd321/hizir-aleyhisselam-ile-gorusulebilir-mi>
<https://pirlantaoku.com/section/5bc22a28b130856f1f65dc3d/hz-Masih-ve-nuzl-keyfiyeti>
<https://pirlantaoku.com/section/5ceeed9ec0a7d82e90cfac5f/nasr-sresi>
<https://prabhupadabooks.com/sb/2/7/38>
<https://vedabase.io/en/library/sb/12/2/>

- <https://www.ancient.eu/Quetzalcoat/>
<https://www.britannica.com/biography/Sargon>
<https://www.britannica.com/topic/Saoshyans>
<https://www.eskieserler.com/Eski/Eserler/Makale/147/Osmanli-Toplumunda-Mehdilik-Hareketleri.asp?LID=TR&ID=147>
<https://www.gutenberg.org/files/12333/12333-h/12333-h.htm>
<https://www.koprudergisi.com/yaz-2005/islam-in-ilk-yillarinda-hidayet-olgusu-ve-muhtedi-yahudi-ve-hiristiyenler/>
<https://www.mihir.com/kitaplar/21/risalet-nurlar?chapter=47> “
<https://www.mihir.com/kitaplar/21/risalet-nurlar?chapter=48>
<https://www.mihir.com/kitaplar/21/risalet-nurlar?chapter=49>
<https://www.mihir.com/kitaplar/21/risalet-nurlar?chapter=50>
<https://www.mihir.com/kitaplar/670/hidayet-cag?chapter=1985> <https://www.mihir.com/kitaplar/670/hidayet-cag?chapter=1997>
<https://www.mihir.com/kitaplar/670/hidayet-cag?chapter=1987>
<https://www.mihir.com/kitaplar/670/hidayet-cag?chapter=1988>
<https://www.mihir.com/kitaplar/670/hidayet-cag?chapter=1992>
<https://www.mihir.com/kitaplar/670/hidayet-cag?chapter=1993>
<https://www.sefaria.org/Berakhot.34b.20?lang=bi>
<https://www.sefaria.org/Eruvin.43b?lang=bi>
<https://www.sefaria.org/Sanhedrin.98a.14?lang=bi>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/brahma-purana-english/d/doc216261.html>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/brahma-purana-english/d/doc216261.html>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/brahma-purana-english/d/doc216261.html>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/vishnu-purana-wilson/d/doc116021.html> https://www.mahabharataonline.com/translation/mahabharata_03189.php
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/brahma-purana-english/d/doc216261.html>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/the-brahmanda-purana/d/doc362849.html>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/vishnu-purana-wilson/d/doc116021.html>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/vishnu-purana-wilson/d/doc116062.html>
<http://hinduonline.co/Scriptures/Puranas/LingaPurana.html>;
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/vishnu-purana-wilson/d/doc116062.html>
<https://www.wisdomlib.org/hinduism/book/vishnu-purana-wilson/d/doc116021.html>;
<https://vedabase.io/en/library/sb/2/7/>